

Šiame numery

KAI STUDENTAI KVICIAMI, O PROFESORIAI ŽUDOMI.
LUDWIG VAN BEETHOVEN — DVIEJŲ SIMTŲ METŲ SUKAKTĮ MININT.
 APIE JUOŽĄ VAIKŲ TEATRO SUKAKTIES PRŪGA.
 ALFONSO NYKOS — NYLIŪNO EILĖRAŠTIS.
 LEONARDO ANDRIEKAUS ŽODIS, PASAKYTAS BERNARDO BRAZILJONIO POEZIJOS ŠVENTEJE CHICAGOJ.
 ANTRASIS PABALTŲO STUDIJŲ SKRYDIS — KONFERENCIJA SAN JOSE UNIVERSITETE, KALIFORNIOJ.
 NAUJI LEIDINIAI.
 AKADEMINĖS PROSVAISTĖS:
 LIETUVISKAM JAUNIMUI VIENINGAI SUUDUS; 2. BILAISYTES KŪRYBA; MINTYS IR SUGESTIJOS ATEICIAI.

LUDWIG VAN BEETHOVEN

Dviejų šimtų metų gimimo sukaktį minint

VLADAS JAKUBENAS

KERTINĖ PARASĖTĖ

Kai studentai kviečiami, o profesorai žudomi

Vargu ar likimas galėjo išrėsti dar ironiškesnį ir karštesnį pokštą, kaip "Akiračiams" priariandčiai paskelbus kvietimą iš-eivijos jaunimui studijuoti Vilniaus universitete ir tuoj po to atėjus žiniai, kad okupantų ten nužudytas Vilniaus universiteto profesorius Jonas Kazlauskas, vienas iš šiuo metu didžiausių lietuvių kalbos mokslo autoritetų. Ne vienam tuoj pat kyla klausimas: kodėl? Vietoj atsakymo tebūna tik faktai: kaip kalbotyros mokslo garsenybė, prof. J. Kazlauskas buvo kviečiamas svečio teisėmis paskaityti i kai kurių savo srities paskaitų Amerikos universitetuose; kviečiamasis ten namuose jau darė atitinkamą žygių gauti leidimui Amerikoje apsilankyti, bet rusiškieji pareigūnai leidimo jam nedavė, o spalio 8 d. apie 2 val. popiet prof. Jonas Kazlauskas Vilniaus gatvėje buvo palimas pravažiuojančio "Volga" automobilio ir nugabentas į beprotnamį, gi po kurio laiko jau tik profesorius lavonas, su nužudymo žymėm, buvo ištrauktas iš Neries prie Vilniaus.

Profesorius nugalabinimu. Nereikia nė sakyti, kaip kiekvienam lietuviui tėvynėje ir iš-eivijoje brangus Vilniaus universitetas. Juk jo audi orijoje ir kiemuose, galime sakyti, dar neatšalo nei Valančiaus, nei Daukanto, Stanevičiaus, profesorių Putino, Sruogos, nei Karsavino (taipgi nukankinto rusų Sibire), nei studentiškos žemininkų kartos rašytojų, mokslininkų bei įvairių intelektualų pėdos. Brangus kiekvienam lietuviui ir šiandieninis Vilniaus universitetas ta prasme, kad jo prieglobstyje bręsta jaunatviška ir okupanto sunkiai palaužiama tautai gražesnė ateities viltis. Tačiau tikėjimo ekstazėje neužsimerkime, bet matykime ir tai, kas okupanto universitetui primetama, nuo ko jis tvirtai atitveriamas, prieš ką tauta spyrįuojasi visomis jėgomis. Sibašas ima kiekvieną sykį, kai tik reikia pavartyti Lietuvos aukšt. mokyklų ar Mokslų akad.-jos tenyškščius leidinius, kuriuose lietuvių kalba neretai yra atsidūrusi jau tik kam-pininkės vietoje, mokslo leidinių puslapius užgožiant straipsniais, parašytais vien rusų kalba. Gi praktiškųjų mokslų srities leidinių lietuvių kalba beveik nėra. Okupanto sudaroma tokia situacija, kad kiekvienas šių sričių studentas ar studijas baigęs profesionalas, nori nenori, turi naudotis vien tik rusiška savos srities litera ūra, nenorėdamas atsilikti.

Naiviai kartais net ir iš laisvojo pasaulio Vilniun pasisvečiuoti nuvykę pasidžiaugia, kad, (Nukelta į 2 psl.)

Liudviko van Beethoveno figūra, tiek jo muzika, tiek visa asmenybė, yra viena iš ryškiausių muzikos istorijoje. Gal nėra nė vieno kito iš didžiųjų kompozitorių, kuris taip jungtų galingą kūrybinį pajėgumą su ypač dėkingu istoriniu momentu, bet kuris muziko neįtarptu, kaip vyrų grupę, o suteiktų jam gan nepriklausomą ir savarankišką padėtį. L. v. Beethovenas stovi persilaužimo riboje tarp klasiškojo ir romantiškojo muzikos laikotarpio. Priklausydamas prie klasiškų, jis savo kūrybon tačiau įjungia ir tolimesnio romantizmo elementų. Jo gyvenamasis laikotarpis irgi surištas su nemažu istoriniu persilaužimu: Beethovenas gimė (1770.XII.16), dar visiškai galiojant "senojo režimo" karalių ir kunigaikščių dvarų atmosferai; jam bręstant, praūžė Prancūzų revoliucija, vėliau Napoleono karai. 45 m. amžiaus Beethovenas, kaip didžiausia garsenybė, buvo garbės svečiu Vienos kongrese, kur, Napoleoną sumušus, buvo naujai pertvarkyta Europa. Tas pertvarkymas (geras ar blogas) išsilaike iki 1914 m., iki pirmo pasaulinio karo; dar daug mūsų vyresniojo amžiaus žmonių atsimena paskutinius tos Europos dešimtmečius.

Kaip visuomet būna su garsiais asmenimis, apie L. v. Beethoveną yra daug prirašyta. Yra monumentalų biografijų, yra ir paviršutiniškų, dažnai ne visai objektyvių atsiminimų. Yra daug anekdotų ar pasakojimų; kai kas yra teisinga, kai kas, laikui bėgant, savaime susikūrė. Vis dėlto po 200 metų ryškėja gan tikros nuomonės apie L. v. Beethoveną ne tik kaip kūrėją (čia geriausiai liudija jo muzikinis palikimas), bet ir kaip žmogų, su įvairiomis žmogiškomis būdo stiprybėmis, silpnybėmis ar savotiškumais.

Pasistenkime trumpai prisiminti L. v. Beethoveno biografijos bruožus. Jo senelis, siuvėjo sūnus, susipykęs su giminėmis, atvyko iš flamiškai kalbančios Belgijos dalies į Bonną, dabartinės Vakarų Vokietijos sostinė, ir pasidarė kunigaikščio rūmų dainininku-choristu; tokią pat poziciją paveldėjo ir jo sūnus, garsaus kompozitoriaus tėvas. Tiek motinai, tiek senelėi esant vokietėms, Beethovenų šeima laikytina visiškai suvokietėjusia. Bonnos miestas tuo laiku buvo nedidelės valstybėlės — kunigaikščio elektoriaus sostinė ir sudarė tam tikrą kultūros centrą su teatru, orkestru ir opera kunigaikščio rūmuose. Jaunasis Liudvikas nuo penkerių metų amžiaus buvo mokomas muzikos, pirmiausiai smuiku, vėliau vargonais ir fortepijonu ar harpsichordu. Mokytojai buvo nereikšmingi, bet vis dėlto 1778 m. 8 metų amžiaus vaikas jau pasirodė

Ludwig van Beethoven, laikantis vieną iš didžiųjų savo kūrinių "Missa Solemnis"

kaip pianistas, o iš 12 metų amžiaus jau turime atspausdintu, kunigaikščiumi dedikuotą ketelą trumpų fortepijono sonatų ir variacijų, nepaisant formos trumpumo, nemažą sugebėjimą, aiškų kūrybinį talentą ir net kai kuriuos būsimą Beethoveno bruožus. Liudviko tėvas turėjo vis didėjantį palinkimą alkoholin. Sūnui nuo 11-12 m. teko vargonininkauti, kunigaikščio orkestre groti viola ir net operų pastatymuose palydėti orkestrą fortepijonu; tai buvo tada at-

sakingas vaidmuo, tolygus dirigentui, kuris kartu grodavo pirmu smuiku. Tokioje situacijoje 18 m. amžiaus sulaukus, teismo sprendimu Liudvikui buvo išmokoma pusė tėvo algos, tuom pačiu jį padarant šeimos galva.

16 m. amžiaus, neišaiškintu mecenatų remiamas, Liudvikas atliko brangią ir tolimą kelionę dilynau į Vieną, kur buvo pristatytas Mozartui. Tas, užgirdęs Beethoveno improvizaciją duotąja tema, net sušukęs draugam kitame kambaryje: "Klauskite!

Apie šį vaikina mes dar daug girdėsime!" Gavęs žinią apie motinos sunkią ligą, Liudvikas skubėjo grįžti į Bonną; jo motina ne-trukus ir mirė. 1892 m. J. Haydnas, tada pasaulinė garsenybė, buvo apsisotojęs Bonnoje. Peržiūrėjęs kai kurias Beethoveno kompozicijas, jis paskatino kunigaikščio elektorių ir kitus didikus išsiųsti jaunuolį į Vieną, sutikdamas būti jo mokytoju.

Viena, kur rezidavo "Švento-

Ludwig van Beethoven rankraštis: Penktosios simfonijos pirmieji taktai

sios Romos imperijos"—iš tikrųjų tada jau vien tik Austrijos imperatorius, buvo didžiausias muzikos centras Europoje. Beethovenas, aprūpintas daugeliu rekomendacinių laikšku, buvo čia gerai priimtas ir netrukus plačiai išgarsėjo savo nepaprastu gabumu laisvai improvizuoti fortepijonu. Jam pavyko įeiti ir Vienos aukštuomenės tarpą, nors jis toli gražu neatrodė to laiko dvarišio tipo žmogus: kiek kam-puotų manieru, nedidelio ūgio, kalbą vieniečiams juokingu Reino akcentu, nemokąs prancūziškai. Tačiau jis imponavo savo asmenybės originalumu ir gilų įspūdį paliekančiomis fantazijomis fortepijonu. Kaip kompozitorius, L. v. Beethovenas parodė didelės savikritikos. Atsivežęs nemažą pluoštą kūrinių iš Bonnos, jis pradėjo jų niekam nerodė. Uoliai studijavo kontrapunktą ir fugą pas Haydną, kuris pasirodė nesąs per daug rūpestingas mokytojas: tai pastebėjus, Beethoveno polifoninius pratimus papildomai taisydavo jaunas teoretikas Schenk. Jausdamas menkesnį linkimą į vokalinę muziką, Beethovenas ilgesnį laiką mokėsi pas tada iš-garsėjusį operų kompozitorių Salierį, kartu studijuodamas italų kalbą ir jos pritaikymą dainavimui. Tik 1774 m., 24 m. amžiaus Beethovenas išėjo į viešumą su pirmais atspausdintais kūriniais: op. 1 — Trys kameriniai Trio smuikui, violončelei ir fortepijonui ir op. 2 — Trys sonatos fortepijonui. Jis jau buvo tiek išgarsėjęs, kad jo pirmas honoraras jau praško šešerių metų algą, jam mokėtą Bonnoje kaip vargonininkui.

Visiems šiandien stovi prieš akis tragiškai niūrus, savyje užsidaręs L. v. Beethoveno veidas iš jo vėlesnių portretų. Šis vaizdas nėra visai teisingas. Jaunas Beethovenas buvo pilnas gyvybės, mokąs patraukti žmones ir susirasti draugų. Jo būdas buvo ūmus, kalbos stilius griežtas, dažnai pilnas humoro. Jis galėdavo supykti, išsikolioti, bet mokėdavo ir susitaikyti. Neaukšto ūgio neelegantiškos figūros, bet mėgdavo apsirengti pagal paskutinę modą. Čia gerą pavyzdį teikia jo mažiau žinomas portretas apie 30 m. amžiaus, kai jis jau buvo parašęs tokius epochinius ir tragiškus kūrinius, kaip "Mėnesienos" ir "Pathetique" sonatas; čia jis atrodo, kaip madniai apsirengęs, gerai nusitelkęs, originalios išvaizdos jaunuolis. (Žiūr. 3 psl.)

Didžiausia L. v. Beethoveno tragedija — jo apkurtimas psiriškė laipsniškai; jis jau ryškiai tai pastebėjo, būdamas 28 m. amžiaus. Tačiau atrodo, kad dar ilgą laiką pasitaikydavo dienu, kai jo klausos buvo beveik normalios. 1806 m., 36 m. amžiaus, jis dar galėjo sėkmingai pradiriguoti savo operą "Fidelio". Jo paskutinis viešas pasirodymas kaip pianis-

(Nukelta į 3 psl.)

Apie Juozą Vaiškų teatro sukakties proga

Lietuvių profesinio teatro penkiasdešimtmetį minint

ST. MERINGIS

Išvadas praeičiai priminti, atskleidžiant nežinomus arba pamirštus atsiminimus, įvykius, veiklą ir veiksmą. O taipgi apie pasiryžimą, numatymą ir įgyvendinimą.

Kai, pavasariškam lietuviui dulkant, nuo Žaliojo kalno nusileido ir prie Kauno miesto sodo prižiartino laidotuvių procesija, ją pasitiko iškilnūs Beethoveno "Eroicos" garsai.

Mykolui Bukšai diriguojant, pilno sąstato Operos orkestras Valstybės teatro visumos vardu tuo mostu gerbė Lietuvos profesinės scenos pirmūną — steigėją. Tą vyrą, kuris už kelių dienų ruošėsi paminėti penkiasdešimtį ir kurį parbloškė širdies smūgis.

Nepretelklyje gyvenęs, ne per daug ištaigingai palaidotas valstybinėmis lėšomis. Po kiek laiko atsirado kai kurių scenos žmonių aukomis ir antkapis, kuriame buvo iškalta:

JUOZAS VAISKŲ

Lietuvos Teatro Kūrėjas
1885. IV. 16 — 1935. IV. 7

Kluoninį lietuvišką mėgėjų spektaklį J. Vaiškų suorganizavo Mažeikiuose jau 1906 metais. Po to per vasaros atostogas kasmet su savo jaunuoliais vaidintojais apkeliaudavo žemaitiją ir kitas Lietuvos vietas. Morta Vaiškienė taip prisimena tas keliones: "Turėjome keturis arkliai. Du J. Vaiškų ir du jo brolio. Pasikinkydavom į ligus ratus su gardėm, sukrūsdavom kas kaip ir danginomis. Pirmuose ratuose paprastai būdavo dekoracijos, šokie tie scenos atributai — kartūninė užuolaida, suflerio būdelė, išnuomoti rūbai. Ten važiuodavęs ir pats teatro režisierius, direktorius bei administratorius Juozas Vaiškų. Kituose ratuose — artistai

Atvažiuoję į miestelį ar bažnytkaimį, dairydavosi didesnės daržinės. Aptikęs tinkamą daržinę, J. Vaiškų palikdavo ratuose "aktorių kolektyvą" ir skubėdavo pas šeimininką. Netrukus pokšėdavo kirviai, "Skrajojančio teatro" direktorius pats tempdavo lentas, kaldavo suolus, kliudavo skelbimus. Tik vėliau pasisamdė vaikį, kuris suolus sukaldavo, sceną pastatydavo, per spektaklį užuolaidą traukydavo ir šiaip prie rankos būdavo."

Iš šių prisiminimų sužinome, kad Juozas Vaiškų iki pirmo pasaulinio karo Lietuvoje buvo surengęs apie du šimtus spektaklių.

Buvo tada "kresnas, vešlia šukuosena", "labai kantrus, užsispyręs", o jo vaidintojai "beveik žalias jaunimėlis, bet su burtas J. Vaiškaus aistros, spontaniškos, didžiulės energijos, užsidegimo ir aiškaus tikslo."

Atvaizdavimas labai tikslus. Gal metams bėgant, keitėsi Vaiškaus šukuosena, tačiau kiti charakteristikos bruožai išliko visam gyvenimui.

Grįžtant prie kluoninių vaidinimų, įdomu patirti, jog kelionėse trupės dalyviai buvo aprūpinami maistu ir nakvyne. Direktoriaus mokėdavo dar po 3 rublius už spektaklį, kas sudarydavo moksleiviams — aktoriams neblogą vasaros atostogų uždarbį. Pajamų, matyt, nestigė, nes visi spektakliai buvo gausiai lankomi.

Taip brenavo vienintelis Lietuvos antreprenieris, veržlumą vėliau parodęs ir Amerikos lietuvių tarpe. Kito ar panašaus scenos rangovo neturėjome ir vargu ar kada sulauksime.

Tik apie du mėnesius gyvenime gavęs nereikšmingą algą, veik tiek pat laiko paremtas kuklia pensija, ilgus metus vertėsi spektaklių rengimu, kas ir sudarė pragyvenimui pajamas. Kitose tautose — normalus verslas, mūsųose gi buvo, jei ne keistesnybė, tai vis tiek reta profesija.

Nors, čia pat reikia pridurti, jog Juozui Vaiškui rūpėjo ne vien užmojo materialė pusė. Jam knietė ir jo širdį dilgino lietuviškos scenos įsigalėjimas!

Biografija sako, jog baigęs gimnaziją, ima studijuoti jurisprudenciją ir išlaiko Petrapiļų varžybų egzaminus į Imperatorišką dramos kursus, anuo metu pirmąja teatrinio meno mokykla. Jau 1916 metais Petrapiļio jaunimo bendrabučiuose verbuoja savanorius ir jo paties steigiamą Melpomenos meno mokyklė, kurią netrukus paverčia Juozo Vaiškaus Skrajojančiu teatru. Tas teatras būvusių rusų sostinėje jau pasirodė su keliom premjerom, pačiam J. Vaiškui, pvz., "Genovaitėje" efektingai vaidinant Jolių.

Sėkmingai užbaigęs keturmečius Dramos kursus ir oficialiai gavęs artisto diplomą ir titulą, jau turi pastovią aktorių trupę. Su ja keliauja į Vilnių, kur skelbiama organizuojamas pastovų lietuvių kalba teatras. Gauna tinkamas patalpas ir pradeda vaidinimus. Nuo lenkų invazijos pasitraukę į Kauną, beveik visi

pesčiomis, išvermingieji entuziastai J. Vaiškaus iniciatyva bei neišsekanti energija jau ruošia ir rodo Miesto teatre sudėtingesnius spektaklius, ypač skandinavų dramaturgų veikalus. Nuo ryžto neatbaido iš naujo tęsiamas pusbadis rytojūs. Dauguma vis dėlto gauna tarvybas, kurias jungia su naktinėmis repeticijomis ir vainikuoja naujomis premjeromis.

Patirties jau yra įgavę Petras Kubertavičius, Viktoras Dineika, Juozas Stanulis, Antanina Vainiūnaitė, Ona Kurmytė — būsimieji Lietuvos teatro šulai. Prie jų dedasi Tefa Dragūnaitė - Snaigė (Vaičiūnienė) ir kiti.

Sambūris pasidarė sucentruotas, amate pažengęs, nesuardomas. Tuo pat laiku 1919 metais ėmė veikti ir Kanstanto Glinskio sėja (iš kurios į profesinį darbą teisiųjungė tik viena Zuzana Arlauskaitė). Įsteigė Tautos teatrą ir ambicingas Antanas Sutkus, galėjęs tačiau pasigirti tik nesubrendusių savo trupės sąstatai bei pretenzijomis į modernųjį anadien simbolinį meną. Gi Vaiškų turėjo ne vien platų repertuarą, bet ir sunokusį vaidintojų pajėgumą.

Lietuvių tauta, anot Kazio Binkio, yra karalių, neįveikiamų egomanų pūkus pavyzdys. Apie nuolatinio teatro steigimą konferavo keturi režisieriai (Vaiškų, Glinskis, Vitkauskas, Sutkus), posėdžiuose kurį laiką slapta žiovavo Andrius Oleka Žilinskas (kol nesugrįžo atgal į Maskvą).

Aniems posėdininkams išmintimi talkininkavo Maironis, Stasys Šilingas, Balys Sruga bei kiti. Reikalas baigėsi tuo, kad Sudermanno drama "Joninės" (Joninių ugnys) Meno kūrėjų vaidyklą 1920 m. gruodžio 19 d.

Juozas Vaiškų

Piešinys naudotas kvietimuose 1965 metais, minint Kaune jo 80 metų gimimo sukaktį.

atidarė Juozas Vaiškų, tapęs pastovaus mūsiškio teatro pribuvejas ir oficialus kūrėjas. Ir davė mums progą pasigėrėti, pasididžiuoti Lietuvos meninės scenos auksine sukaktimi.

Juozo Vaiškaus neramus būdas, aukščiausio valdovo vainiko geidimas, o gal ir kitokie motyvai privertė aplėisti savo tik neminkštuose vystyklusose pradėjusį spardyti teatinį kūdikėlį. Vaiškų metasi į skubaus pralobimo sūkurius, betgi veikiai sugrįžta prie pašaukimo. Kauno Liaudies namų salėje organizuoja Šaulių sąjungos teatrą, vėl rankioja scenos mėgėjų, dailininko V. Jomanto talka "atlietuvina" patalpą, išdekoruoja ir rodo naujas premjeras. (Iš to kolektyvo į profesinę sceną pateko žinomas Lietuvos aktorius Antanas Mackevičius.)

Pats teatrėlis veikė įvairiais pavadinimais. J. Vaiškų buvo pastatęs kelis sunkesnius veikalus Vaiškaus teatro iškaba.

Bet jau 1923 metais, prie esamų titulų prijungęs "Dramos tėvo" garbės vardą, iškeliauja į Ameriką.

Naujame pasaulyje. Geras sukikimas Amerikos rytuose. Pirmosios klijūtys ir brėkstančios viltys. Vadinamoji lietuvių sostinės mirasas.

Vaiškaus asmenybė Amerikos lietuvių elitui ir masėms dar nebuvo žinoma, nors pavarde buvo jau girdėta. Savininko figūra imponavo, jo autoritetas ir intencijos darė įspūdį. Netrukus susidarė būtinas rėmėjų komitetas, reklama išveiškoje spaudoje ir neįprastu svečiu susidomėjimas.

Galia, kad visa pradinės veiklos New Yorke metrika žuvo gaisro metu Chicagoje ir reikia tenkintis tik neseniai užtikto mis J. Vaiškaus archyvo nuotrupom. Turimoje medžiagoje stinga afišų, programų bei panašių spaudinių, yra tik kelios apyskaitos, paskiri užrašų lapeliai, susirašinėjimo dėl išvykų laiška, gastroluoti ar vadovauti kvietimai.

Prie Vaiškaus buvo prisidėjęs jo buvęs mokinys Jonas Dikinis, kuris ir tvarkė pajamas bei atsiskaitymus. Koks buvo repertuaras, koks vaidintojų sąstatai ir pan, galima bus suskėti, tik peržiūrėjus ano meto lietuvišką spaudą.

Kokia gi buvo teatrinio reikšmės galimybė? Lietuviai po Ameriką išsibarstę, gausiau užtinkami nuo krašto rytų iki vi-

durinių vakarų. Jų gyvenimas centralizavosi apie parapijos, laikraščių redakcijas. Prie bažnyčių visur būdavo salės su didesne ar mažesne scena, be jokių techniškių įrengimų, vien primityvių rampos bei sofito apšvietimu. Didesnė kolonijoje už inkami ir vadinamieji tautiniai židiniai, pvz., Lietuvių auditorija Chicagoje, Clevelando lietuvių salė. Didiesiems, ypač muzikiniams spektakliams buvo nuomojamos vokiečių, čekų salės, talpinusios daugiau žiūrovų bei turėjusios erdvesnes ir techniškesnes tobulesnes scenas.

Retkarčiais buvo nuomojami ir didmiesčio komercinių teatrų pastatai, dažniausiai vienam spektakliui, rečiau veikalo pakartojimams. Istoriai drabužiai, padargai ir rekvizitas paprastai irgi būdavo nuomojami.

Imant domėn anadienio susisiekimo sunkumas, lietuvių susispietimą kolonijose, spektaklius rengti buvo tiksliau bei praktiškiau savių interesų patalpose. Parapijos paprastai noriai tokiems vaidinimams pritarėdavo "pusiau pusiau" (fifty-fifty) taisykle: viena pusė parūpindavo pramogą, o antrąją, t. y. rengėjai duodavo veltui salę, įvykį padėdavo pagarsinti, parūpindavo tvarkdarius. Pajamomis dalintasi lygionis pusėmis; rengėjai ir vaidinimo pa-

DR. ANNA BALIUNAS
AKU, AUSŲ, NOSIES IR GERKLĖS LIGOS
PRITAIKO AKINUS
2858 West 63rd Street
Val. kasdien 10-12 val. ir 7-9 v vak. Šeštadieniais 10-1 val. Trečiadi. atdaryta. Ligoniai priimami susitarimu. Ofiso telefonas: PR 8-3229. Rez. telef. WA1brook 5-5076

Rezid. Telef. 239-4683
DR. K. G. BALUKAS
AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6449 S. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
Pirma ligonis pagal susitarimą. Jei neatsiliepia skambinti 374-8012

DR. VL. BLAZYS
PLAUČŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampas 63-ojos ir California
Val. kasdien nuo 6-8 val. vakaro. Šeštadieniais 2-4 val. Trečiadi. ir kitu laiku pagal sutartį. Ofiso telef. 476-4042
Rezid. tel. WA1brook 5-3048

DR. C. K. BOBELIS
Inkstų ir Šlapimo Takų Chirurgija
Tel. 695-0533 — Elgin
425 No. Liberty Street
Route 25, Elgin, Illinois

KERTINĖ PARASĖ

(Atkelta iš 1 pusl.)
girdi, universiteto mokslo metų atidarymo iškilnėse visi šoko, dainavo ir kalbėjo tik lietuviškai. Ar vien to universitetui jau ir užtenka? Lietuviškai šokti, dainuoti ir kalbėti labai gerai sugeba ir neakademiškieji kolchozų saviveiklininkai. Universitetui reikia akademinės lietuviškosios kalbos ir mokslo kultūros visose moderniose žinybos srityse. O čia ir pasirodo okupanto šėtoniška užmačia lietuviškumą palikti tik liudiniame lygyje, kad po kurio laiko lietu-

vių tauta savo vardų mokslui nieko netartų ir iškristų iš visos žmoniškos žaibiškos pažangos, pasilikdama tik pasaulio provincijos nereikšmingu ir liudiniu užkampiu.

Reikėjo visa tai šiandien čia užsiminti ne priekaištaujant tam ar kitam geros valios lietuviui, bet tik susimąstyti dėl to lengvai ištartu kvietimo atvykti, kai norėjusiųjų mus pasiekti profesoriaus Jono Kazlausko ir jūrininko Simo Kudirkos kelias pasibaigė kraujo klanuose.
k. brd.

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm. ketv. 1 iki 7 popiet. antr. penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik susitarus.

Dr. Ant. Rudoko kabinetai paršmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GR 6-2400
Val. pagal susitarimą: Pirmadi. ir ketv. 1-4 ir 7-9; antradi. ir penktadi. 10-4; šeštadi. 10-2 val.

Ofs. 735-4477. Rez. PR 8-0960
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
SPECIALYBĖ — NERVŲ IR EMOCINĖS LIGOS
GRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 S. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rez. Tel. GI 8-0873
DR. W. M. EISIN EISINAS
Akusherija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6132 S. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą, jei ne atsiliepia, skambinti: MI 3-0001.

Ofiso Tel. PR 8-2220
Namų - rezid. — Prospect 8-9081
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKSŲ
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmadi. antradi. ketvirtadi. ir penktadi. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak. šeštadi. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-727P
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
8844 West 63rd Street
Val. kasdien nuo 1-4 p. p. ir 6 iki 8 val. Trečiadi. ir šeštadi. uždaryta

Ofiso ir buto tel. Olympic 2-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiadi. ir šeštadi. tik susitarus.

DR. ALG. KAVALIŪNAS
VIDAUS LIGŲ IR KRAUJO SPECIALYBĖ
Valandos pagal susitarimą
Skambinti 585-2525
Telef. veikia 24 val.
Tel. — REliance 5-1811

DR. WALTER J. KIRSTUK
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
(Lietuvis gydytojas)
3925 W. 59 Street
Val. pirmadi. antradi. ketvirtadi. ir penktadi. nuo 12-4 val. p. p. 6-8 v. vak. šeštadi. 12-2 val. p. p. trečiadi. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
KODIKŲ IR VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Pirmadi. antradi. ketvirtadi. ir penktadi. 11 val. iki 1 val. p. p. ir nuo 6-8 val. vakaro. Trečiadi. ir nuo 11 val. ryto iki 1 val. p. p. šeštadi. 11 val. ryto iki 3 val. p. p.
Ofiso telef. RE 7-1168
Rez. tel. 239-2919

Tel. ofiso ir buto Olympic 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4938 W. 15th Street, Cicero
Kasdien — 3 val. ir 6-8 val. popiet. Šeštadieniais 12 iki 4 popiet.

DR. MARIJA LINAS
AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS
2817 West 71st Street
Telef. HEMlock 6-3545
(Ofiso ir rezidencijos)
Valandos pagal susitarimą
Ofiso tel. PR 8-7773, Rez. PR 6-4732
DR. A. MACIUNAS
CHIRURGAS
2858 West 63rd Street
Pirma tik susitarus
Valandos pirmadi. ketv. 5-8 val. antradi. 2-4 val.

Ofiso HE 4-1818, Rez. PR 6-0801
DR. J. MESKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Pirm. ir penkt. 2 — 8 p. p.
Antr. ir ketv. 9 — 11 v. r.
r 4-8 p. p. Šeštadi. 9 v. r. iki 12 d.

DR. FRANK PLECKAS
OPTOMETRISTAS
Kalba lietuviškai
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5148
Pikrina akis. Pritaiko akinius ir kontaktinius lęšius.
al. pagal susitarimą. Uždaryta trečiadieniais.

DR. A. PUSTELIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
5159 South Damen St.
Tel. Ofiso PR 6-7800; Namų 926-7097
Valandos tik pagal susitarimą. Trečiadieniais uždaryta.

Telef. — 423-2660
DR. E. RINGUS
RENTGENOLOGAS
9760 South Kedzie Avenue
Val. pirmadi. antradi. ketvirtadi. ir penktadi. 8 v. r. iki 9 v. v. Treč. ir šeštadi. 8 v. r. iki 3 val. popiet.

DR. ZIGMAS RUDAIS
SPEC. ORTHOPEDIJOS LIGOS
2745 West 69th Street
Tel. 737-2290; ofiso ir rezidencijos
Pirma ligonius tikta susitarus — (By appointment)

DR. LEONAS SEIBUTIS
Inkstų, Pūslės ir Proslato CHIRURGIJA
Ofisas 2656 W. 63rd St.
Val. antradi. nuo 1-4 popiet. ketvirtadi. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; Rez. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. REliance 5-4414
Rez. GRovehill 6-0617
Valandos: pirm. ir ketv. nuo 12 iki 2 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 v. vak. antr. ir penkt. nuo 12 iki 2 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą.

DR. P. STRIMAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir chirurgija
Ofisas 2750 W. 71st Street
Telefonas 925-8296
Valandos: 2-8 v. v. penktadi. 10-12 v. r. 2-8 v. vak. Šeštadi. uždaryta
Rezid. tel. WA 5-3099

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisas ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. Prospect 8-1223
Ofiso val.: Pirm. antr. treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. Šeštadi. 2-4 val. popiet. ir kitu laiku pagal susitarimą.

Of. Tel. HE 4-2123, Namų GI 8-6195
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Prilimėja ligonius tik susitarus
Val. 2-4 p. p. ir 6-8 val. vak. Trečiadi. ir šeštadi. uždaryta

Tel. Prospect 6-9400
DR. ONA VASKEVIČIUS
(VASKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
6648 South Albany Avenue
Val. pirm. antradi. ketv. 6-8 val. vak. penkt. ir šeštadi. 2-4 popiet. ir kitu laiku pagal susitarimą

Tel. ofiso PR 6-6446, rez. HE 4-3150
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Val. 2 iki 4 v. p. ir 7 iki 8 v. v. Treč. ir šeštadi. pagal susitarimą
DR. PETRAS ZLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 South Pulaski Road
Ofiso tel. 767-2141 Namų 636-4850
Val.: pirmadi. antradi. penktadi. 1-4 ir 6-8 v. v. ketvirtadi. 6-8 v. vakaro. Šeštadieniais 11-1 val. popiet.

"MINDAUGIS"
Goodman Theatre
Art Institute, East Monroe at So. Parkway
Nedel., 30 Rugsejc-Sept., 1928
"Mindaugis" Lietuvos karalius, istoriška 5 veiks. tragedija
PRADZIA 7:30 VAL. VAKARE.
VAIŠKAUS DRAMOS TEATRAS
Graziausiam teatre pamatysim galingą XIII šimtmečio Lietuvos. Iškilmingos karalius Mindaugio krikščijimo apeigos, dalyvaujant kryžiakams, vienuoliams ir popiežiaus pasiuntiniui. Scenoje 100 žmonių, žibantiuose istoriškuose rūbuose. Tada prieš Lietuvos galybę drėbėjo rusai, lenkai ir kryžiotai. Iš garbingos praeities pasisemiam spėkų kovai už Lietuvos gerovę. Tai bus teatro sezono atidarymo iškilnė. "Mindaugio" rolę patsai J. Vaiškų. Aldonos - P. Tendziūnaitė. Teatras šindingai kviečia visus rugsejo 30 d. į Goodman teatrą. Vietos rezervuotos nuo 50 centų iki 82.20. (Versis)

Juozo Vaiškaus spektaklių garsinimo lapas 1928 metais Chicagoje

1) Rimantas Zilevičius. Daug atiduota teatro aušrai.
2) Ten pat.

3) Balzeko Lietuvių kultūros muziejus teatro skyrius Chicagoje.

LUDWIG VAN BEETHOVEN

(Atkelta iš 1 psl.)

to, atliekant savo kamerinį trio op. 97 buvo 1814 m. Zinomojo kompozitoriaus ir dirigento Spohro liudijimu, jis tada nebūtinai jau save tegirdėjo, per smarkiai mušdamas "forte" vietose ir kartais visai negirdimas tyliuose epizoduose. Vėliau viskas praėdavo, kartais jam už nugaros pastačius kitą dirigentą. Sykį Beethoveno bute buvo repetuojamas jo naujas stygų kvartetas. Jis, naudodamas specialiai pagamintą didelį akustinį vamzdį, klausėsi atskirų grojikų. Pribėgęs prie pirmojo smuiko, atėmė iš jo instrumentą ir ėmė su didele technika demonstruoti, kaip reikia groti kai kurias vietas — visiškai klaidinga intonacija... Ši scena palikusi klaidingai tragišką įspūdį jos dalyviams muzikams. Apie tą patį laiką atnaujinto "Fidelio" repeticija, Beethoveni vadovaujant, turėjo būti nutraukta, paaiškėjus, kad dirigentas nieko negirdi, kas darosi scenoje, niekam nedrįstant jam to pranešti. 1824 m. per IX simfonijos premijerą autorius stovėjo orkestre nugarą į publiką, rodydamas tempus dirigentui. Veikalo pabaigoje iki ašarų sujaudintai publikai plojant, Beethovenas, tik draugų atsuktas veidu į publiką, pamatė klausytojų entuziazmą. Po 1819 m. susikalbėti su Beethovenu galima buvo tik raštu.

Netekimas klausos įnešė lemtingą antspaudą į visą L. v. Beethoveno gyvenimą. Nepaprasto įspūdingumo ir aukštos technikos pūnistas su papildomu gabumu laisvai improvizuoti; gan originalus, bet taip pat įspūdingas dirigentas; mėgiamas svečias tiek draugų sveigoje, tiek aukštuomenės pobūviuose — visa tai pamažu nutolo nuo jo. Kas pasiliko — buvo jo kūryba. Jis ir anksčiau savo idėjas kurdavo vaikščiodamas po laukus Vienos apylinkėse. Kūryba jam nėjo taip sklandžiai, kaip Mozartui, kuris per nemigio naktį galėjo parašyti visą operos veiksmą, arba kaip Schubertui, kuris ant restorano meniu užrašydavo naują dainą. Beethovenas savo kūrybinę idėją ilgai nešiojo savyje; jo kai kurios temos užsiliko keletas projektų formoje, kurie vis gerėjo; taip buvo pvz. su taja puikia melodija "Penktosios simfonijos" lėtoje dalyje. Savo rašomus kūrinius jis dar ilgai galėjo bent dalinai užgirsti, pasinaudodamas prie fortepijono pritaisytu specialiu vamzdžiu, kuris visą garšą koncentruodavo į ausį; ilgai dar pasitaikydavo dienų, kada jis kai ką girdėdavo, kol pagaliau išsiviešpatavo visiškai tyla, skambant tik jo įsivaizduojamai muzikai. Minint jo labiausiai žinomas kūrinius, galime pasakyti, kad jis, nors ir netobulais, dar girdėjo savo V-tą ir VI-tą simfoniją, pats skambino visus penkis fortepijono koncertus (paskutinį — "Emperor" jau nebetobulais valdydamas garso stiprumą). Galėjo jis girdėti pirmą operos "Fidelio" versiją, oratoriją "Kristus Alyvų darže". Jo klausos būklė dar gana gera, rašant žinomas "Mėnesienos" ir "Pathetique" sonatas; dar nebūtinai galėjo girdėti ir pats skambinti garsiają "Appassionatą". Tačiau jau vargu ar ką nors girdėjo iš džiaugsmingos VII simfonijos, ir — suprantama — visai negirdėjo paskutiniųsios — IX-tosios, o taipgi ir pertaisytos operos "Fidelio" bei gausių vėlybųjų fortepijono bei kamerinių savo kūrinių.

Klausos netekęs, Beethovenas visą savo energiją nukreipė į kūrybą. Nors jo kūrybos lobynas nėra taip milžiniškas, kaip J. S. Bacho, ar Mozarto, (ypač imant dėmesin šio paskutiniojo trumpą gyvenimą), bet vis dėlto yra

milžiniškas. Turime 138 "numeruotus" darbus (opus'us*) kur kartais vienu "opusu" apjungiamos trys didžiulės ir reikšmingos fortepijono sonatos ar keli stambūs kameriniai kūriniai. Apie 120 yra "numeruoti", be opuso skaičiaus. Kai kurie jų yra aiškiai rašyti pagal užsakymą, todėl jo ir nelaikyti tikrais kūrinių, kaip pvz. kariški maršai arba įvairūs to laiko šokiai. Bet yra ir tikrų perlų, kaip puiki miniatiūra fortepijonui Albumo lapas "Elizai", arba populiarri arija "In questa tomba oscura", ir daug kitų.

L. v. Beethovenas nebuvo kūrėjas, kurį "suprato" tik po jo mirties. Jo kiekvienas naujas kūrinys buvo laukiamas ir priimamas entuziastingai. Jam besivystant, ypač dramatiška ir herojiška linkme, jo kūriniai kartais garsindavo klausytojus ir muzikus savo originalumu ir gaivalinga jėga.

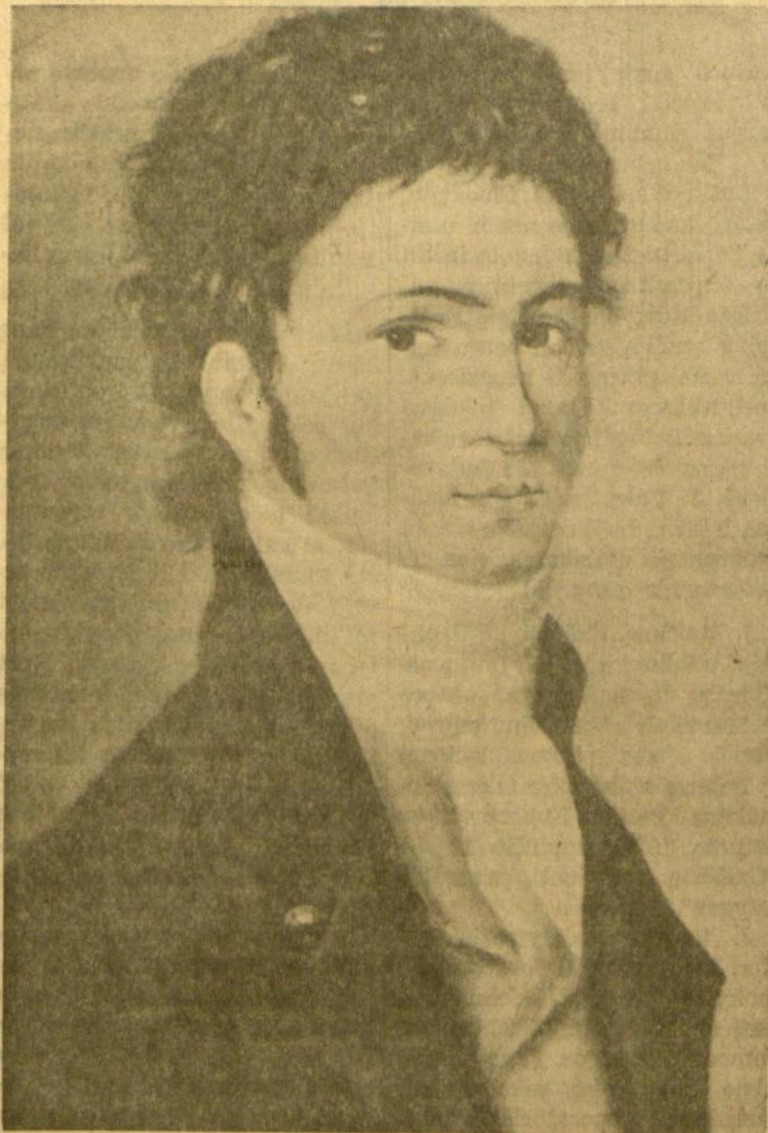
Būdavo ir nepalankių kritikų, bet labiau konstatuojančių, kad "toks talentingas kūrėjas leidžia sau tokius negirdėtus laisvumus," kad jo muzika esanti "per staigi", "per brutali"; tačiau jis nebuvo paneigiamas.

Dėl jo naujai rašomų kūrinių varžėsi leidėjai; autorius tačiau jų nelabai tepaisydavo: paėmęs rankpinių iš vieno ar iš antro, dažnai kūrinių perleisdavo trečiajam. Leidėjai tokiu atveju "prisiitaikydavo", nenorėdami pyktis su garsenybe; ankstyvesni biografai tokių faktų nė neminėdavo. Vėlesnio L. v. Beethoveno kūrybos laikotarpio muzika darėsi vis sunkiau suprantama, bet jo ankstyvesni kūriniai tebegarsėjo pasauly kaip sensacija, vis geriau priimami, vis labiau populiarėdami.

Iš mažens negavęs reguliaraus mokyklinio išsilavinimo, Beethovenas vėliau labai "apsitrynė". Pats pramoko lotyniškai ir prancūziškai. Yra užsilikę jo laišku, rašyti suprantama, bent kiek "barbariška" gramatikos ir rašybos atžvilgiu prancūzų kalba. Daug reikšė Beethoveno ryškiai asmenybė, patraukianti irgi ryškius draugus. Dar Bonnoje jam daug davė artima draugystė su kultūringa, aristokratiška von Breuning šeima. Vienoje Beethoveno globėjais buvo visa eilė didikų, kaip kunigaikštis Waldstein, kuriam dedikuota šviesiai energinga sonata op. 53. Princas von Lichnowsky nuo 1800 m. reguliariai rėmė Beethoveną stambia 600 florinų metinė stipendija. 1808 m. imperatoriaus Napoleono brolis Jerome, įkurdintas valdyti Kaselyje, bandė prisivilioti Beethoveną, kaip "Generalmuzikdirektorių". Trys Vienos didikai tada kompozitoriui garantavo 4000 florinų metams, kad prilaikytų Beethoveną Vienoje.

L. v. Beethoveni prarandant klausą, jo būdas darėsi keistesnis ir ūmesnis. Jam dažnai atrodydavo, kad artimiausi draugai jo drovisi lyg naštos. Jis nesugyvendavo su nuomojamų butų šeimininkais ir dažnai mokėdavo nuomą už keletą butų, visur pasirašęs kontraktą. Vienos miestas yra išmargintas lentelėmis, pažymintėmis, kad "čia gyveno L. v. Beethovenas nuo tokios iki tokios datos." Jo bute tvarkos nebūdavo: jis susipykdavo ir su tarnais. Dažnai jis pats sau gamindavo maistą, kurio likučiai mėtėsi kartais visai nelauktose vietose. Viešuose pasirodymuose

*) Opus, kilmininkas operis, lotyniškai reiškia užbaigta, atliktą darbą. "Opera" yra šio žodžio daugiskaita.

Ludwig van Beethoven apie 30 metų amžiaus — tuo laikotarpiu, kai jis parašė Patetiškąją sonatą, Pirąją simfoniją ir Mėnesienos sonatą.

iki amžiaus galo Beethovenas mėgdavo puošniai apsirengti, bet namuose dažnai būdavo tik pusiau apsirengęs. Iš to kildavo žinios apie "suvargusį genijų", kurį pusiau apsirengusį nešvariam baste aplankydavo koks keliaujantis anglų lordas. Iš tikrųjų, Beethovenas turėjo gana neblogas sąlygas, kurias šiuo metu turėti tik keletas garsiųjų kompozitorių — jis galėjo pragyventi iš savo kūrybos; chaotiškai šeiminkaujant, suprantama, būdavo momentu, kai kalendoriaus lape likdavo Beethoveno užrašas "Nichts zu essen" (nėra ko valgyti). Jam mirus, staličiūje tačiau buvo rasta keliolikos tukstančių pinigų suma.

Savo asmenybės jėga, o iš dalies ir istorijos raidai remiant, Beethovenas įvykdė vieną svarbią visuomenišką reformą: kun-

gaikščių ir didikų XVIII amžiaus visuomenėje menininkai buvo ge-biami, bet jų "statusas" atitiko maždaug vyriausius dvoro administratorius. Koncerto salėje garsus muzikas buvo traktuojamas labai pagarbiai, bet prie puotos stalo sėdėjo su ekonomais, arklidžių užvaizdomis ir pan. Esant vienam dideliui stalui, tikruosius ponus nuo aukštesniųjų tarnų skirdavo didelė druskynė. J. Haydnas per visą ilgą tarnybos laiką kunigaikščio Esterhazy latifundijoje sėdėdavo tik prie "administratorių" stalo. Beethovenas, iš pat mažens bendraudamas su kilmingaisiais, tvirtai tikėjo esąs su jais ne tik lygus, bet net aukštesnis už juos. Vienos miestė, po keleto drastiškų incidentų, diduomenė turėjo sutikti su faktu, kad, norint turėti "garsų improvizatorių" savo svečiu, ji reikia sodinti kartu su "tikraisiais" ponais. Tai atsiliepė

Ludwig van Beethoven gimtasis namas šilaidieninėje Vakarų Vokietijos sostinėje Bonnoje.

iš viso į menininkų statusą Vienos, o vėliau ir kitų miestų, diduomenėje.

L. v. Beethovenas buvo liberalių ir respublikoniškų pažiūrų, jas reikšdavo dažnai ir atvirai. Visa tai tačiau jam netrukė vertinti tiek visuomenišką bendravimą, tiek materialinę paramą, gaunamą iš diduomenės atstovų. Idomi smulkmena: jau tapęs didžiausia garsenybe, Beethovenas pancro įstoti į kažkokį klubą, kur buvo priimami tik bajorai. Jis nebuvo priimtas: buvo išaiškinta, kad priešdėlis "van" Olandijoje ir flamiškoje Belgijoje vartojamas ir kaimiečių tarpe, kaip kilmės ar šeimos giminumo pažymėjimas, ir jis nieko neturi bendro su vokiškuoju "von", reiškančiu priklausymą prie aukštesniojo bajorų luomo. Beethovenas, nepaisant savo demokratiškųjų pažiūrų, ši įvykį gana sunkiai išgyvenęs.

Antra vertus, jis buvo giliai persiėmęs Prancūzų revoliucijos idealais ir garbino kylantį Napoleoną, kaip jos idėjų nešėją. Napoleonui buvo dedikuota ir ką tik baigta komponuoti herojiška III simfonija ("Eroica"). Tačiau, kai pasklido žinia, kad Napoleonas vainikavosi imperatoriumi, jinišes kompozitorius, keikdamasis pikčiausiais vokiškais žodžiais, ištrynė dedikaciją antraštiniame lape, pratrindamas net skylę popieriuje. Šią partitūrą, su dėmėtu ir skylėtu titulinio lapu, man teko matyti Vienos muziejuje.

Napoleoną sumušus, 1815 m. Vienos kongrese Beethoveni imperatoriaus leidimu buvo duota teisė asmeniškai kviesti į savo koncertus suvažiavusius sostinėn veldovus; ta proga buvo sukūres keletą Beethovenui netipingų pompastiškų kompozicijų su armotų žūviais: "Wellingtono laimėjimas" orkestrui, op. 91. kantata "der glorreiche Augenblick" solistams, chorui ir orkestrui (išleista kaip op 136 po autoriaus mirties); visa tai dabar grojama tik kaip istorinė retenybė.

L. v. Beethovenas liko viengungiu. Moterimis jis žavėjosi, dažnai būdavo įsimylėjęs. Jis piršosi keletą kartų, daugiausia kilmingoms moterims, bet nesulaukė jų palankaus atsako. Gal būtų moterys nujautė, kad genialaus kompozitoriaus būdas nebūtininkamas vedybiniam gyvenimui. Tiek operoje "Fidelio", tiek daugelyje dainų yra įspūdingai ir tauriai išreikšti meilės jausmai. Šiaipgi Beethovenas buvo griežtų moralinių pažiūrų. Didžiai garbindamas Mozartą, jis dažnai pareikšdavo draugams, kad negalys anam dovanoti už pasirinktą Don Zuano temą operai. Po Beethoveno mirties rastas puikia poetine kalba parašytas, bet neišsiustas laiškas "An die ferne Geliebte" (Tolimai mylimajai) liko paslaptimi: nepaisant didelių ginčų, biografams nepavyko išaiškinti, kuriai iš Beethoveni artimų ar jo garbinamųjų moterų jis buvo skirtas.

Nežiūrint bendrojo išsilavinimo trūkumų, Beethovenas galėjo savo jausmus išreikšti vokiečių kalba aukštu, tauriu ir vaizdingu stilium. Apie tai liudija jo "Heiligenstaedto testamentas", rašytas nusiminimo valandoje draugams, kai paaiškėjo nesustabdomai progresuojąs kurtumas, ir Beethovenas buvo kankinamas savižudybės minties, taip pat yra likę ir daug turiningų jo laiškų.

Vėlesniame gyvenimo periode, jau visai netenkan klausos, jam daug kančių sudarė santykiai su abiem broliais: vaistinininku, įsikūrusiu Linzo mieste Austrijoje, ir civilinės tarnybos valdininku. Jų vienas vedė savo tarnaitę, kitas — lengvo elgesio moterį. Tų vedybų Beethovenas nenorėjo pripažinti, norėjęs būti visos giminės galva. Broliui valdininkui mirus, kompozitoriui globojo jo sūnu, kuris buvo gan lengvabūdiškas.

KONCERTAS

ALFONSAS NYKA-NILIŪNAS

Kai ilgesys ir skausmas apima ir mirštamai sužeidžia dvasią, O sielvartas, fatališkas ir nesuprantamas, sekioja įkandin, Jie eina iš namų liūdni, nes paskutinė rudenio gaida užgeso, Ir kiekvienu mintė jiems, nuo sostų nuverstiem karaliam, neišsakomai skaudu.

Tada sueina jie į didelius, kaip erdvės, rūmus, tylūs ir išalkę, Ir puola Karalienei Muzikai po kojų, lyg vergai jos atstumti. Tai ji paguos, nes lieps Simfonijom tartum mergaitėm keltis, Ir liūdesys bus mielas jiems, kaip prarasti namai gimti.

Širdyse veriasi beribės platumos. Be galo platumos. Be krašto. Be prasmės. Nes žino jie, kad greit nubus giesmė nematoma, O dvasioje jiems išsivers šermė.

Ir kaip vilkai, kalendami dantim dėl grobio, Pirmų garsų suaidint laukdami, Jie tiki, kad šios užburtos giesmės pagrobė Parneš namo ir alkį nuramins.

O laukt sunku. Kai nerime paskendę, Jie pradeda įsil Klausyt (o sielą skauda ir taip neišraudamai sunku)

Jie girdi, kaip toli pasikelia giesmė ir skrenda, Lyg rudenio audra pas drebančius stiebus menkus.

Tuomet išleina priešais juos kilnus Maestro, Kaip Dievas, kurdamas pasaulį, iškelia keista liepsna liepsnojančias rankas, Kuriai pailtus kelias miegojęs šimtmečius orkestras, Tartum užburtos švilpimų gyvatės Ir didelis, kaip Amžinasis Nerimas, juos prislegia pėda sunkia.

Atėjusios iš tolimo Viduramžių senamiesčio skulptūros. O salėje jų, Viešpatie, kiek daug. Ir, štai, konvulsijose ima priekaištinaigai vertki smulkas, piktas ir paniures,

Ir pasakoti žmogui kažin ką skaudaus. Jam pritaria, lyg sielvarto kalnų prislėgti, būgnai, Ir fleitos, kaip vaikai paklydę, švilpauamos tolima giria, — O aš juntu: atels kažkas gesint namuose ugnį Ir vienu vieną ten paliks mane.

Ir tik dabar visi galingą giesmę puola. Ir plėšosi dalindamiesi skausmo ir gėlos pilni, Bet pralaimėjimo skausmus teparsinėsi į olą, O viršum jų plasnės, pamynusi po kojų juos, giesmė kilni.

Jiems ima rodytis, kad jie — galingi medžiai; Atėjusi audra su šaknimis išrauna jų sielas; Po to jie kniūbo ilgas valandas bežadžiai, Kol prikelia sugrįžusi tyla.

Tada pakyla jie visi — minia besielių mumių Ir šiurpulingai klykia išdidžiam Maestro, lyg pagalbos šaukdami,

O viršum jų plasnėja skausmas, grįžtantis į kūnus, Ir liūdesys, pareinantis jų vėl gaivint.

Estradoje tuomet tiktai išvargę fleitos ir fagotai, Lyg gležnūs ir labai silpni aristokratiški vaikai ilgai kankinti, Rudens pajsage'o fone, mėlynoj kicinėjų vazose ju negyvais drugeliais nuplėšti

Akis uždengę rankom, kaip žiedai ant žemės krinta, Norėdami ilgai pavasrį sapnuodami miegoti, — Taip neišsakomai jiems liūdna su šita minia.

Staiga, man rodosi, lyg būtų šaukę ten negyvėliai, Kaip tas, kuris atėdavo ir švilpauodavo man žaliai išblyškęs veidu lediniu, Arba kaip vėjas mano mylimai niūniuoją vakarą vėlyvą, Ant apleistų kažkur toli už metų ir kelių jos kapinių.

Ir, metęs žvilgsnį salėn, aš matau: tenai tiktai lavonai, Lyg vėlavos nuleistos, kad nebepakiltų amžinai, (Tai jie jam šaukė, plodami džiaugsmingai) Ne sielos jų, užkeiktos muzikos, dar nuostabioj erdvių kėlonėj, Todėl man begalinis skausmas sielon sminga, Ir virsta nerimo kalnai.

O toluoj girdžiu, kaip miršta būgnai, Ir iš kažkur kažkas ateina su žinia: Kad užgesins kažkas visam pasauly ugnį Ir vienu vieną ten paliks mane.

Vėlesniųjų biografų nuomone, Beethoveno giminės buvo per juodai pavaizduoti; daug kur ir čia buvęs kaltas Beethoveno būdo ūmumas ir jo nenuolaidumas. Beethoveno kurtumas šiandien greičiausiai galėtų būti pagydytas ar bent žymiai pataisytas dabartinių chirurgų. Tikrų žinčių tačiau nėra; po jo mirties buvęs padarytas galvos skrodimas, bet ir iš likusių kaukolių nėra tikra, kuri yra Beethoveno. Jo mirties priežastis greičiausiai buvo kepenų cirrozė.

Apie L. v. Beethoveno muziką yra daug tomtų prirašyta. Jo svarbiausi ir populiariausi kūriniai yra neblogai žinomi kiekviename muzikos mėgėjų, koncertų lankytojų ar plėkštelių kolektoirui. Tebūnie man leista todėl nepasiskęsti čia plėčioj veikalų analižėj, netinkamoj laikraštiniam straipsniui, bet pasitenkinti vien kai kuriomis suglaustomis mintimis, kilusiomis daugiausia iš as-

(Nukelta į 4 pusl.)

LUDWIG VAN BEETHOVEN

(Atkelta iš 3 pusl.)

meniškų išgyvenimų bei išvadų. Beethovenas asmenyje turime laimingą junginį keleto kontrastuojančių elementų. Iš vienos pusės turime audringą, stipriai emocinę prigimtį su itin plačia pergyvenimų skale nuo glaus tragizmo, žiauraus dramatiškumo, skausmingo, bet ne beviltiško, liūdesio iki švelnaus lyrizmo, giedrumo, gaivalingos energijos, šviesaus gyvenimo džiaugsmo. Visų šių jausmų reikšimas dvelkia kažkokių ypatingų kilnumu, rimtumu ir skautumu. Ant ra vertus, jo kūryboje matome nepaprastą gabumą logiškai ir įdomiai vystyti muzikinę mintį, įterpti ją į nuoseklius, harmoningus formalinius rūbus. Proporcinga formalinė struktūra jaučiama tiek miniatiūrinėse, tiek ir didžiulėse, plataus išvystymo formose. Kas ypač svarbu — ši formalinė struktūra nėra stereotipiškai banali. Perėmęs jau nusistovėjusią sonatos formą, Beethovenas su ja elgėsi dažnai kaip laisvai; šie laisvumai yra ypač įdomūs ir logiški, nors, analizuojant jų santykį su pradine tema, kartais gan nelaukti. Beethovenas muzika dažnai yra lyg gaivalinga audra, apvaldyta ir įterpta į proporcingą ir organišką formą. Daugelis jo stambesnių veikalų yra lyg genialaus skulptoriaus statulos, kur nei vienos smulkmens negalime nei pridėti, nei atimti.

Įžengdamas į tolaikinį muzikos pasaulį, Beethovenas nebuvo revoliucionierius. T. v. Mannheimio mokykla ir tenykštė mažiaus reikšmingų kompozitorių grupė išvystė sonatos formą, kuri jau buvo perimta ir išbulinta Mozarto ir Haydno. Beethovenas pradėjo savo kūrybos kelia, į tobulai valdydamas ir iškart įnešdamas į kiek kitokio turinio: didesnio rimtumo, gilesnio dramatinio pergyvenimo. Nebėra paisyimo švelnios didikų rūmų dvasios, kur viskas turėjo būti grakštu elegantiška, ilgesnio veikalų paskutinioje dalyje klausytojai turėjo būti paleisti iš koncerto salės lengvoje ir žaismingoje nuotaikoje. Jau pirmoje Beethoveno fortepijono sonatoje op. 2. F. minor finalas yra ypač gaudulingai dramatiškas; nekitaip yra ir kituose jo ryškiausiose niūrios nuotaikos veikaluose, kaip „Mėnesienos“, „Patetique“ ar „Appassionata“ fortepijono sonatose kur, šalia pirmos dalies, finalai esti ypač įtemptai dramatiški. Sonatos formos apimtis, pradžioje panaši į Haydno, greit pradeda išsiplėsti, įvedant vis platesnį, kontrastuojantį išvystymą, bet nepamatant nuoseklumo ir logikos.

Įdomus faktas: Beethovenas kūrinių didumą yra šviesios, dažnai žaismingos ar energingai herojiškos nuotaikos. Tačiau jo ryškiausi ir plačiausiai žinomi veikalai yra tragiškai dramatiški, su šviesiomis prosvaitėmis atskirose dalyse. Svarbu žinoti, kad įvairūs populiarieji Beethoveno kūrinių vardai yra ne jo paties duoti, bet tvirtai prigiję laikui bėgam (sonatos: Patetiškoji, Mėnesienos, Pastoralė, Audra, Appassionata; simfonijos: Pastoralė, Likimo klabenimas ir kit.). Iš klausius gyvenimo džiaugsmo pilną Septintąją simfoniją, daug kam palieka skambėti ausyse melancholiška lėtosios dalies melodija. Įdomus Beethovenas „Išradimas“: jis trečioje sonatos ar simfonijos dalyje vieton ankščiau, įprasto menuto įvedė „Scherzo“ (tariama „Šerco“) — žaismas, juokas: vokiškas italų kalbon pakliuvęs žodis), šiai žaismingai formai suteikdamas slaptai tragiško charakterio; čia ypač tūpingu pavyzdžiu gali būti trečioji V-tosios simfonijos ir antroji IX-sios simfonijos dalis. Pradėjęs ten, kur sustojo Haydenas ir Mozartas, Beethovenas

logiškai vystosi, suteikdamas perimtomis formoms vis platesnio turinio, o paskutiniame savo kūrybos laikotarpyje tą formą palaipsniui griaudamas, ieškodamas laisvesnių išraiškos formų ir skindamas kelią romantikai ar net impresionizmui. Tai matome jo IX simfonijos finale su solistais ir choru; o taipgi, paskutinė fortepijono sonatose. Paskučiausias Beethoveno kūrybos laikotarpis — jo paskutiniai stygų kvartetai yra ypatingai vertinami, lyg kažkoks abstraktus, rafinuotas nežemiškas muzikos žodis. Daugeliui tie veikalai ir dabar nėra pilnai suprantami; juos gerai atlikti — yra svarbus uždavinys geriausiems stygų kvarteto sąstatams.

Ar Beethovenas apkurimas — paskutiniame dešimtmetyje totalinis — turėjo kokios nors įtakos j jo muziką? Ar galimumas girdėti savo muziką ne realia, bet tik vidujine klausa galėjo turėti kokios nors neigiamos įtakos j tu kūrinių įkūnijimą? Į tai tikro atsakymo nėra. Klausant kai kurių vėlybųjų kūrinių, kartais lyg atrodo, kad įvykdyto priemonės nevisai atitinka sumanytą idėją. Man pačiam Devintosios simfonijos visuma, o ypač choralinės dalies pradinė tema ir galutinė užbaiga, nepaisant idėjos didingumo, kažkaip nėra taip įtikinama, kaip kai kurie jo ankstyvesni veikalai. Tačiau daugeliui muzikų pats tokio klausimo patatymas atrodo lyg būtų šventvagystė.

Beethoveno muzika ne visuomet vienodai veikia klausytojus. Man pačiam jo žinomas ir mėgiamas veikalas kartais „praėina pro šalį“, kad ir puikiai atliktas, o kartais tas pats „nutrenkia“ iki gilumos širdies. Jaunystėje bebrėstant, kaip muzikui, kai kurie Beethoveno kūriniai man iš pirmo susipažinimo nepadarė įspūdžio, vėliau tas pats veikalas staiga paveikdavo „prientekiančiai“. Tikras Beethoveno kūrinių supratimas, nors ir surištas su tam tikra intelektualine pastanga pasekti jo muzikinės minties vystymąsi, mano nuomone, vis dėlto turi būti surištas su perveriančiu, emociniu pergyvenimu. Todėl tenka prisipažinti, kad kai kurie Beethoveno paskutiniai kūriniai, ypač kvartetai, man iki šiol pasiliko ne visiškai „suprasti“. Net ir didžiųjų muzikų nuomonės čia kartais nėra visu šimtu procentu Beethovenui palankios. Pavyzdžiui, Čaikovskis viename laiške atvirai pareiškia „nemėgstas“ Beethoveno, nors jį veikianti ir gąsdinanti jo kai kurių veikalų gaivalinga jėga. Čaikovskiu aukščiausias grožis buvo įkūnytas Mozarto muzikoj. Daugeliui gi, (ir šio straipsnio autoriui) Beethovenas yra artimesnis, tuo nepaneigiam ir Mozarto genialumo.

Siandien, praėjus 200 metų nuo Beethoveno gimimo, o 143 metams nuo jo mirties, jo muzikos reikšmė nuostabiai laikosi tame pačiame lygyje. Yra ypač populiarieji, dažnai kartojami jo veikalai, bet Beethoveno savikriatika buvo reikli ir bendras jo kūrinių lygis, pagal jam tinkamą matą, yra itin aukštas. Todėl sovietų koncertuose ar kameriniuose sąstatuose dažnai atliekami ir „mažiaus populiarūs“ Beethoveno veikalai, kurie dažniausiai pasirodo irgi nelauktai įdomūs ir ryškūs. L. v. Beethovenas tiek savo mižinišku muzikiniu lobynu, tiek savo ryškia, asmenybe pasilieka didingų monumentų, žyminių vieną iš svarbiųjų Vakarų pasaulio muzikinių raidos etapų.

• **Dail. Pauliaus Augiaus darbai skaidrėse.** Lietuvių foto archyvas išleido dail. Pauliaus Augiaus darbų spalvotas skaidres. Išleista „Zemaičių vestuvės“ — 78 skaidrės, ir „Pupos pasaka“ — 10 skaidrių.

Apie Juozą Vaičkų teatro sukakties proga

(Atkelta iš 2 pusl.)

teikė jai. Lietuviai apskritai gimtąja kalba spektaklius mėgdavo. Atminkim, jog tada dar nebuvo nei radijo, nei televizijos, nei anglų kalbos lietuviuose įsigalėjimo.

Kokius veikalus, kurio turinio galima buvo vaidinti sava, dar menuos neišsprususiai auditorijai? Kas žiūrovus pavilio davo ar suteikdavo pasitenkinimo? Aišku, pirmoji eilė triumfavo ašaras lieti skatinanti melodrama ir šiuoktėsnė, farsui gimininga, komedija, gaudžia „Genovaite“ sąrašą pradėdant, liaudinio humoro versmėse skęstantia klounada, na, ir tėvynės meilės tematikos veikalais pradžiant. Būdinga, jog iš kaimo kilę žiūrovai nemėgo prisiminti sodžiaus, kaip jie sakė, purvo ir skurdo, troško Lietuvą matyti scenoje idealizuota.

Dekoracijas sudarė trys būtinai, nepakeičiami dalykai: troba, miestieškas kambarys ir gilumos uždangoje miško vaizdas, žiemą vasarą vienodai žaliuojantis. Rytą ir dieną padėdavo pajusti baltos, geltonos bei raudonos elektros lemputės, o tamsesnėje naktį sofituose bei rampoje degė vien raudonos ir mėlynos. Tai sukeldavo pakankamą iliuzijoms stimulą.

Juozui Vaičkui pirmiausia sustojus New York'e, Brooklyno mieste, jis ėmė daryti vaidinimų išvykas į kaimynines lietuvių kolonijas, užmačias nukeliant ir į Naujosios Anglijos ne per tolimiausias, palyginus, vietoves. Vaidybiniai talkininkavo Brooklyno, N. Y. sceninio veikimo žmonės.

Klimatinės sąlygos leido vaidinti nuo rugsėjo antros pusės iki gegužės pabaigos. Jokio vėdinimo salėse nebūdavo, betgi jos buvo tinkamai šildomos. Užkulisai visur atrodė švarūs, nors be erdvės ir tikram tikslui netalkyti. Pasitaikydavo ir išimčių: pvz., moderni aiems laikams lietuviškos mokyklos Waterbury, Conn., auditorija su didesne scena. Panašaus mokyklinio pastato 1923 metais Lietuvoje dar nesimėtė.

Ką tik daryta ekskursija į tautinės teatrinės veiklos topografiją ir aplinkybes gal padės surasti veikimo ribotumą, vaidinimui palankių kondicijų ribas, žiūrovų pomėgius, materiją, t. y. pajamų tuometinę padėtį. Galima dar pridurti, jog geležinkeliais keliaiavimas buvo, palyginti, per brangus, nebuvo dar autobusais susisiekimo, tad jau teko bandyti transportaciją automobiliais. Užsiminus apie kasos atneštą pelną arba, kitaip tariant, apie pragyvenimo šaltinius, tenka pasakyti, jog salėse įprastai būdavo 300—350 vietų, o bilietų kainos siekdavo nuo 35 iki 75 centų, rečiau pakildavo iki dolerio ar net kiek ir aukščiau.

Juozas Vaičkus Amerikon atvyko ne vien kaip išskirtinis organizatorius — antrepnėris, bet jam rūpėjo pastovesnio ir meniškų tikslų scenos židinio įsteigimas. Pirmieji kluviniai neįprastas darbo pobūdis jo nebaudė Amerikos platybėse masinančiu mirazū prieš akis stojosi gausi Chicago lietuvių nausėdija.

Dar nebuvo užmiršęs, kad j jo Skrajojančio teatro spektaklius plaukė žmonės pėsti ir važiuoti iš tolimesnių vietovių, kad ne tik klijimuose, bet ir kiemuose nesutildpdavo. Prisiminėdavo Peterburgo, Vilniaus, Kau no publikos užsidegimą, karštų pritarimo, skatinimo pareiškimus. Tuos šimtus spektaklių,

kuriuos jau įgyvendino... Rūpėjo paruošti sceniniam darbu naujus jaunimo kadrus. Svaajo vė dar nebuvo mirusi.

Tad ryžtasi keltis Chicagon. Juoba, kad rytuose net ir užsidegęs entuziastas nuolatiniam lietuvių teatrui perspektyvų nesimatė. Buvo bandęs steigti vaidybos studiją, tačiau naujų veidų scenai patraukti nepasisekė. Spektakliams į talką tekdavo kviesti Brooklyno teatrinės saviveiklos veteranus (J. Sadauskienė, J. Valentis, K. Kriauciūnas ir kt.). Iš Studijos mokinių programoje užtikinama vien T. Baseckaitės pavardė).

J. Vaičkus tikėjosi susilaukusių talkininkų ir iš Lietuvos. Kviečia žmoną Mortą, aktorę P. Tendžiulytę - Skrebutienę, siunčia joms pinigų kelionei iš Palangos atsiunčia telegramą artistas Petras Kubertavičius, datuotą 1925 rugpiūčio 19 d.: „Galėčiau atvažiuoti, praneškit sąlygas“.

J. Vaičkus siūlymams Marion Hills kolegijai „oratorikos“ mokytojo pozicijai, sakėsi j mėnesį uždirbęs apie \$200 ir šios sumos prašė algos. Savo pareiškime, tarp kitko, rekomenduojasi: buvęs Imperatoriškos teatro dr-jos narys, turėjęs iš rusų vidaus ministerijos leidimą ruošti vaidinimus Lietuvos teritorijoje, neprašant vietos policijos leidimo, o tik jai pranešant spektaklio vietą ir laiką. (Panašų leidimą turėjo ir kitas mūsų teatro pionierius Aleksandras Vitkauskas.)

Tyrinėtoji nebus lengva, susigaudyti esamoje įrodomoje medžiagoj, nes dažnai stinga datavimo ar chronologinės tapos. Be to, J. Vaičkus visą tą laikotarpį su savo teatru nuolat gastrolavo: čia, žiūrėk, ruošia spektaklius pastovioje apistojimo vietoje ir štai jau yra atsiradęs už kelių šimtų mylių, kad po kiek laiko ir vėl grįžtų į pradinį topografinį tašką.

Negalint sudaryti tikslios tų vaidinimų metrikos, tenka tik spėlioti, kas anamet jam teikė pasitenkinimo? Gal kad vaidino su savo buvusiais, dabar jau patyrusiais mokiniais Jonu Dikiniu ir ką tik iš Lietuvos atvykusia Pola Tendžiulyte - Skrebutienė? Tačiau galima neabejoti, jog nebuvo jam malonus ar lengvas talkymasis prieš srovį, būtinas lavravimas ir kiti naujo lietuviško „klimato“ netikėtumai.

Be gastroliaavimo, Juozas Vaičkus dar yra įkalbėjęs Victor garsiai bendrovei žanrinio turinio kelias pokšteles. Taip pat rytuose jau 1926 m. rudenį paruošė bei tvarkė Philadelphiajos miesto Lietuvių Dienos programą.

Besiruošdamas keltis Chicagon, spaudoje paskelbė ilgoką pareiškimą:

„Gerbiamiems Chicagos lietuviams. Mes atvykstame į Chicagą ne kokiam kitam tikslui, kaip tikrai atlikti dalį kultūrinio darbo, kurį kiekvienas lietuvis privalo sulig išgalės atlikti... Apie gegužės 15 d. žadame atvykti į jūsų Chicagą, į skaitlingiausią lietuviams pasaulyje miestą.“

Nepasiruošęs reporterio ar istoriografo misijai, šio rašinio sudarytojas nesugeba tiksliai užfiksuoti, kada, su kuo ir kuriom susisiekimo priemonėm J. Vaičkus Chicagon atkeliavo, nes, remiantis esama dokumentacija, nerandama ten menkiausias užuominos.

Chicago platybėje, kur trylika savų bažnyčių, kur papročiai jau yra nusistovėję. Apie inteligentų vairavimą, nauje-

nybių ir kul ūrinio importo atranką. Pirmas atoveikis skatinam daryti posūvię j prastuomenės skoni. Antanas Vanagaitis ir „Dzimdzi Drimdzi“, „rimtojo“ meno pašėpimas. Ir vė naujos išvykos j atokesnes lietuviškas nausėdijas.

Lietuviai Chicagoje jau daug ką regėjo, kai kada pasidžiaugė, kai kuo nusivylė. Iš kultūrininkų, pavyzdžiui, visuotinį pripažinimą buvo įgavęs tenoras Babravičius, nes imponavo ir jo balsas ir elgsena ir repertuaras. O kai atvyko iš Kauno bosas Petras Oleka, tai jis jau turėjo šaliapiniui prilygti! Bent to tikėjosi esamos ponybės šulai ir išprūse mokytiniai. Nors visiems buvo brangi ir artima atsigaivusi Lietuvėlė, tik jau imta iš savos šalės, vos tik roplinėti ir tarpti pradėjusios, troškė i kone pasaulinio garsėjimo stebuklų šį, introdukcija, manau, nepakenks tolimesniam pasakojimui.

Kai J. Vaičkus, tasai scenos gimdytojo šlove tituluotas nepažįstamas, pravėrė Chicagos didmiesčio tautiškas angas, ko tik (iki jo vizito) čia jau nėra buvo! Ko savieji nesutvėrė, ko neprisigveno. Stiebėsi trylikos bažnyčių bokštai, tarpusavy rie josi trys dienraščiai bei kitonėški spausdintos raštijos pavyzdžiai, skirtingiausių pažvalgų srautai kits į kitą kreivokai spoksojo, o jau tų teatrinų sąjū ir „teatrališkių“ sambūrių kaidaise buvė iki be skaičiaus. Jau gimusiu buvo šviesuolių, ir galimesnių turėjų, ir kovingų proletarų kategorijos.

Tokion Chicagon, į kurią prabilo pacituotu manifestu, atvyko Lietuvos Dramos tėvas Juozas Vaičkus. Būvo sutiktas palankiai, su paslėptu smalsumu tiek sensacijos ir naujumo pasigedusių, lygiai ir nuosirdžių kiekvienam lietuviškam sumanymui talkininkų. Susidarė rėdėjų komitetas, pasamdytas vi-durmiesčio teatras, ir įvyko vie-

“Keistutis” Town of Lake
VAIČKAUS TEATRAS
Nedelioj, 26 Vasario-Febr., 1928
School Hall, 48th and Honore Sts.
STATO
KEISTUTIS
ISTORIŠKA PENKI VEISMŲ TRAGEDIJA PRADŽIA 1770 VAL. VAKARŲ
Kauba ant la Lietuvos krantėse per KALVITIS

Atkelta iš Keistutis Lietuvos prieš 500 metų veimų pavyzdžių, kankinantis Kaitis la. Pradė. Viskas ir mane laisva laisvė Jęgė. la laisvės prastuomenės spēkų, ai laisvės peror. Be gęgę pęri rion leigt. Aprašiusiu 16-tis metų Neriklausimai laisvės akakavės. „Keistutis“ pręsiu Gedimio teatro šūdome pasakime, o dšor raštams Jaus, šėli bėdus. Tiesioginiai atveikėli laisvės pręsiu Jaukai. Azimoi. Tėbrat 75: vėakom 25: li adėsi pavaldus Jęgėlos spēkai.
Teatra, vandėliu akakavė vėim pęmęsi „KEISTUTIS“

Juozas Vaičkus pastatymų plakatas 1928 metais Chicagoje

šas debiutas. Chicagoje, kaip vėliau ir visur Amerikoje, džiaugsmingai buvo sutiktas vodevilis „Dzimdzi Drimdzi“. Jungęs patriotiką su vietos įpročių taktinga satyra, įvairines veiksmų dainomis ir kanklėmis, net įtraukdamas į repertuarą populiarus džazo madingas melodijas, pataikė j žiūrovų potroškius. Pirmąjį „Dzimdzi Drimdzi“ sąstatą sudarė Viktoras Dineika, Juozas Olšauskas, Antanas Vanagaitis su prisijungusiais Bronė Dikiniene ir nuo Vaičkus pasitraukusiu Jonu Dikiniu. Grupės sąstata turėjo vaidyboje patirties, demonstravo jaunystę ir neeilinius gabumus. Vyraujančiu savaime pasidarė Antanas Vanagaitis, išore ir talentu, vidinė šiluma bei vadovavimui tinkas asmuo. (Ilgainiui ir kolektyvinius produktas — vodevilis Dzimdzi Drimdzi) tapo asoci-

tolimesnes kolonijas. (Nukelta j 5 pusl.)

ILGAI IŠLEIKANTI IR ATMINTINA DOVANA KALĖDOM
ENCYCLOPEDIA LITUANICA
361 W. BROADWAY, So. Boston, MASS. 02127, TEL.: (617) 268-7730, VAKARŲ — 282-2759

NEW RATES

6% PER ANNUM OF \$5000.00 OR MORE ON CERTIFICATES 2 Year Maturity

5 3/4% PER ANNUM ON CERTIFICATES OF \$1000.00 One Year Maturity

5 1/4% PER ANNUM ON CERTIFICATES OF \$1000.00 OR MORE 6 Month Maturity

5 1/2% PER ANNUM ON 90 DAY NOTICE PASSBOOK ACCOUNTS \$100.00 Minimum

5% PER ANNUM ON ALL PASSBOOK ACCOUNTS

DIVIDENDS COMPOUNDED DAILY. PAID QUARTERLY.

Chicago Savings & Loan Assn.
JOHN PAKEL, Sr., Chairman of the Board MRS. PHIL. PAKEL, Pres.
6245 SO. WESTERN AVE. TEL. GR 6-7575
HOURS: Mon 12 P.M. to 8 P.M. Tues 9 to 4 Thurs and Friday 9 to 8. Sat 9 to 12:30

Juozas Vaićkus

(Atkelta iš 4 pusl.)

juojamas su Vanagaićio asmenybe.)

J. Vaićkaus nesėkmė, nepavykęs debiutas kone užkirto galimybę "Dzimdzi Drimdzi" pasirodyti Chicagoje. Tas faktas, o gal ir Vanagaićio režisieriumi Kastantui Gliniskiui didelis palankumas skatino net viešai demonstruoti "dramos tėvui" ir jo "rimtam menui" jei ne aiškia antipatija, tai bent neslepia išjuoką.

A. Vanagaitis pasidarė populiarus visuose lietuviuose, J. Vaićkus pasuko įprasta vaga, į bendravimą su jaunesnėmis, atviros širdies, prastesnių reikalavimų, bet scenai sargiomis masėmis.

Jau 1925 metais Chicago Hull House nedidelėje salėje ištiesią sezoną Vaićkus bandys išlaikyti reguliarių spektaklių teatrą. Šlo pas'ovumo bandymas nebuvo lengvas, nes teko per skubiai ruošti repertuarą ir pasiskliauti ne visada tinkamais vaidintojais.

Menininko veidas. Siekiami nusilenkį realybei. Istorinių dviejų tragedijų klotis (vaidinamos ne vien sekmad'en'a's.)

Kai Juozas Vaićkus s'udi'avo teatro meną, jo mokytojai ir

bendraklasiai tikėjo, jog scenoje padarys retą karjerą. Kursų sturgas vėliau pasakojo, jog ilgos tarnybos metais niekad jau nematė tokio stropaus studento. Tur būt, taip ir įvyktų, jei likimo nesutikų dar nepurentoje žemėje, jei galvą jam neaptemdytų per anksti priešokusi didybė. Ar buvo tai specifinė dimensija ar stovį padiktavo anuometinė lietuviško renesanso — ūmai iškilti — skatinančios aplinkybės, Tyrinėtoju yra proga susimąstyti.

Jis buvo realistiškas linkmės mene žmogus, paveiktas romantišnių scenoje įspūdžių. Kaimo vaikui nuo Mžeikių svaigulį nešė pamatyti miestai, ypač buvusios rusų sostinės blizgančios didmenos, stebėtų teatro menininkų išdidžiai nusiteikusios figūros.

Sceninės ansamblinės patirties negavęs, su jokių režisierium nedaręs, profesinėje scenoje karjeros laiptais nekilęs, J. Vaićkus tėra bendrovės vien su mėgėjais, su savo mokiniais, santykiavo su nepretenziingais žiūrovais. Ir tai gal ir buvo jo — menininko tragedija. Kiekybiniai pralenkė, kokybiniai save smugdė, meleido pats sau galinčių sparnų išskėsti ir jais deramai plasnoti. Vaićkus — direk-

torius, rusų policijos pareigūnus kadaise vizitavęs blizgančiu cilindriu pasipuošęs, ar nebuvo dėl vadovavimo manijos karjerą mene sužlugdęs? O gal tai buvo laikmečio diktatas, pikta sirgo, o gal ir dabar dar negaluoja?

Kaip jis atrodė? Buvo stambū kūlų, ne per didžiausio ūgio, apkūnus vyras. Kiek riesta nosim, nedidelėm akelėm. Mėgo ugningai puikiai valdomu balsu prakalbas sakyti, derybose sunkiai sukalbamas, kompanijoje per kaurą naktį gebėjo vis naujais anekdotais nepavargdamas linksminti. Užsispyrimu tipingas žemaitis, toks pat ir ištverme. Galėjo pasigirti dideliu sceniniu temperamentu. Jo mokinytis artistas Petras Kubertavičius ugningą temperamentą galgi iš mokytojo buvo paveldėjęs ar anas jam pagelbėjo atskleisti. Nes pedagogo įtaka scenos adeptui dažnai lieka.

Taigi, toks Juozas Vaićkus, su kuriuo skaiytojas jau yra bent kiek supažindintas, nuo 1925 iki 1929 metų vertėsi Chicagoje lietuvių kalba vaidinimų žiūrovams teikimu. Įdomu, kad nepastatė nei vieno tuolaikinio mūsų dramaturgo, net bičiulio Petro Vaićiūno, veikalo, Chicago repertuare vyrauja "Gyvieji nabašninkai", "Genovaitė", "Pietro Caruso", "Aprausta žmona" ir panašūs prieškarinis veidžių sąrašas.

Tik 1928 metais, gal sėkmingo pavyzdžio paskatintas, kai kitas iš Lietuvos svečias savo premjeras jau rengė tobulos atmosferos ir techniškai modernioje scenoje, J. Vaićkaus teatras vaidinimus nukelia į Meno instituto globoje esantį Goodman Memorial teatrinę patalpą. Amfi teatro formos auditorijoje telpa apie 540 žiūrovų. (Lietuviškos publikos pavykdavo sutraukti nuo 1,050 iki 1,200, premjerą kartojant.)

Vaićkus per vieną 1928 m. sezoną Goodman teatre parodė tris premjeras: Fuldo 5 v. komediją "Glušas", Asnyko "Keistutis" ir Slovacchio "Mindaugas". Ir dar sykį įrodė, koks jame slypėjo antreprenerio talentas, iniciatyva ir drąsa. Po "Keistučio" premjeros pavykdingoje scenoje, Vaićkaus teatras spektaklius perkėlė į kolonijų parapines "svetaines". (Premjera buvo sutraukusi maž daug 450 publikos.)

Štai, pvz., "Keistučio" maršruto tvarkaraštis:

1. 1928. 2. 12 d. Goodman teatre, 2. vasario 12 d. — Bridgeport parapijos salė, 3. vasario 19 d. — Town of Lake miesto salė, 4. kovo 4 d. — Brighton parko parapijos salė, 5. kovo 11 d. — North Side parapijos salė, 6. kovo 25 d. — 18-os gatvės parapijos salė, 7. balandžio 1 d. — West Side parapijos salė, 8. balandžio 11 d. trečiadie-

nį!), North Side kitoj salėj, 9. balandžio 15 d. — West Pullman salėje.

Tie spektakliai paprastai įvykdavo sekmadienio popietėm ar vakarais. Istorinio veikalo pastatymas, aišku, reikalavo atitinkamų kostiumų, butaforijos, gausesnio sąstato ir padargų transportacijos. Vaidintojai — surankioti mėgėjai, plus pats J. Vaićkus (Kęstutis) ir P. Tenziulytė (Aldona).

Panašiu būdu buvo eksploatuojama ir "Glušo" bei "Mindaugo" pas atymai. Afišose ir programose užtikinama, kad spektaklis įvykdavo "utarnike", "seredoj" ar "petnyčioj".

Kaip anksčiau Brooklyn, N. Y., taip ir Chicagoje, J. Vaićkus buvo įsteigęs vaidybos studiją, į kurią stodami kandidatai atsakydavo į anketa, kur, tarp kitko, teirautasi, kuriomis kalbomis kalba. Jaunos moterys rodydavosi labai scenos ištroškios, jos skaićiumi pralenkė vyrus.

Kartais Vaićkus kvietėsi ir patyrusius Chicago vaidintojus (Dundulienę, Petravićiūtę — Miller, Gulbinienę, B. Vaitekūną, Sankūną). Pastarieji, ypač vyrai, gaudavo 10—15 dol. honoraro už spektaklį. Tam buvo pasirašomi pasižadėjimai.

Spektaklių garsinimai būdavo primityvūs, bet išradingi: skelbtasi visų srovių laikrašćiuose, plakatais, prie bažnyčių ir susi-

rinkimuose dalinamais lapeliais. Išskirtinai būdavo garsinami pats Vaićkus ir Tandziulytė.

Baigiamieji sakiniai. Enciklopedijoje paklydimų atitaisymai.

Šis rašinys nepretenduoja į išsamumą ar portretą. Bandoma vien padrikais dalykais atgaivinti asmens būdą, siekius, įvyktus durtus ir jų pobūdį. Duoti veikimo sąlygų anuometinėje Amerikoje vaizdą, pasiremiant neseniai atidengtais duomenimis, tebuvo tikslas, vienintelė intencija.

Ir bent šia priemone atgaivinti Juozo Vaićkaus titanišką te-

atrinę lietuvišką veiklą, nors ir ne visada atstovavusią mūsiškio sceninio meno pažangai. Bet buvo skatinama idealizmo ir lydimas pasišventimo.

Norisi atitaisyti L. Enciklopedijos J. Vaićkaus biografijoje įsibrovusius neįkšlumus:

Juozas Vaićkus Amerikoje paruošė me 75, bet gal 400—spektaklių.

Nebuvo, kaip teigiama, teoretikas. Jekio šia kryptimi pėdsako.

Valstybės Teatro fojė nebuvo, kaip, pvz., Kastantas Gliniskis ar Juozas Monkus, pašarvotas.

KRONIKA

• "Bolševikų "kultūrinė informacija". Vilniuje leidžiamo ir išeivijai siuntinėjamo savaitraščio "Gimtas Kraštas" gruodžio mėn. 10 d. numeryje rašoma, kad Aloyzo Barono romanas "Vieniši medžiai", išleistas 1930 metais, dar vis tebeguli neįsparductas. Tuo tarpu pačiam didžiausiam knygų įsigijimo centre Draugo namuose šis romanas jau prieš pora metų buvo ekaity ojų išprikas. Gal kur nors periferijoje kuris nors platintojas vieną kitą šios knygos egzempliorių ir turi, bet tai ir viskas.

• DaL. Kazimiero Žeromskio tapybos paroda nuo gruodžio 1 iki 20 d. vyko Seton Hall universiteto Meno departamento galerijoje, South Orange, N. J. Parodoje buvo išsta yta 14 naujausių Žeromskio darbų.

LINKSMŲ ŠVENTŲ KALĖDŲ ŠVENČIŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ VISIEMS

PHILOMENA D. PAKEL, Prezidentas

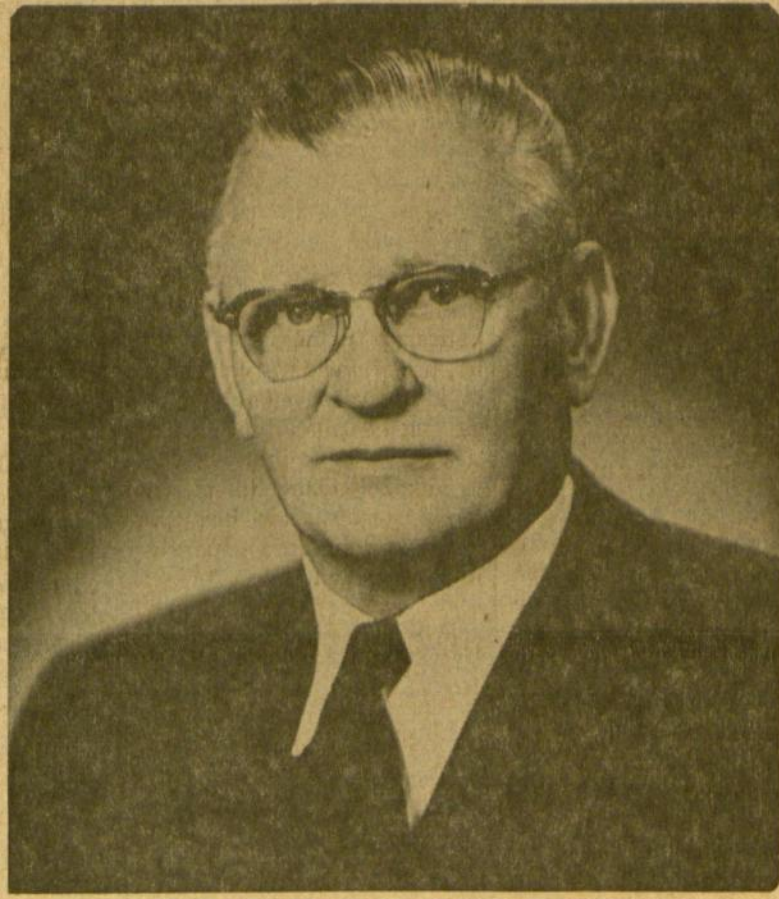
M'eli Draugai ir Kaimynai:

Baigiant senuosius metus, mes visi privalome užmiršti mūsų nepasisekimus ir klaidas. Mums prisimena tūkstančiai mūsų prietelių, kuriems teko patarnauti ir arčiau susipažinti, tai yra mūsų didžiausias turtas.

Skambant Kalėdiniais Varpams, ir girdint linksmas Kalėdų giesmes, Chicago Taupymo Bendrovės Valdyba, Direktorai, ir visas personalas linki jums linksmų Kalėdų ir laimingų Naujų Metų. Mes tikimės, kad Jūs leisite ir ateiityje Jums patarnauti.

Chicago Taupymo Bendrovės modernišką namą yra papuoštas Kalėdiniais pagražinimais, ir kviećia jus atsilankyti, ir karšta kavute ir užkandžiais pasivaišinti.

JOHN PAKEL, Valdybos pirm'ininkas
PHILOMENA D. PAKEL, Prezidentas

JOHN PAKEL Sr., Valdybos pirm'ininkas

CHICAGO SAVINGS and LOAN ASSOCIATION

6245 South Western Avenue

CHICAGO, ILLINOIS 60636

TEL. GROVEHILL 6-7575

Antrasis Pabaltijo studijų skrydis

Pabaltijo studijų antroji konferencija San Jose valstybiniame universitete, Kalifornijoje, praėjo labai koncentruotoje nuotaikoje. Apie 115 paskaitų per tris dienas (lapkričio 26-28) buvo šios koncentracijos dėka. Dalyvių skaičiumi antroji konferencija taip pat pralenkė pirmąją, įvykusią Marylando universitete 1968 m. Tolimas Amerikos pakraštys šiemet nebuvo patogiai vieta platesniam publikos sulėkimui. Tačiau universitetų ir kitų mokslinių įstaigų iš viso pasaulio dalyvavimas suteikė šiam suvažiavimui tikrai tarptautinio įvykio pobūdį. Šalia Amerikos universitetų, čia buvo atstovaujamos aukštosios Vokietijos, Anglijos, Norvegijos, Australijos ir kt. mokyklos.

Šis suvažiavimas, atrodo, turėjo tikslą labiau suvokti tuos uždavinius, prieš kuriuos stovi Pabaltiečių studijų organizacija, kuri buvo prieš porą metų įsteigta Marylando universitete. Šia problema aiškiai išskėlė prof. Vytautas Vardys, organizacijos pirmininkas, savo kalboje iškilmingų pietų metu. Jis yra įsisąmoninęs, kad ši organizacija savo mokslinei veiklai yra paėmusi srį, įglaustiną ir tu studijų tarp, kurios vadinamos regionalinėmis studijomis. Pirmininkas suprato, kad iš čia plaukia šios studijinės veiklos stiprybės ir silpnybės. Iš vienos pusės, regionalinės studijos šiandien yra madoje, nes kyla įvairių Afrikos kraštų studijinės veiklos. Iš kitos pusės, regionalinės studijos yra tarpiai paliečiamos politinių konfliktų. Šie konfliktai bent Pabaltijo studijoms kenkia, o nepada. Sovietinė okupacija šioms studijoms yra aiškiai nepalanki. Tačiau jomis susidomėjimas kyla Anglijoje. Vokietijoje taipgi daug mokslininkų dirba šioje srityje. JAV jos dar yra laukimo būklėje. Kalbėtojas yra įsitikinęs, kad šioms studijoms yra pakankamai pagrindo.

Pokylyje vakare, pasakė kalbą "Slavic Review" žurnalo redaktorius, Washingtono universiteto profesorius D. W. Treadgold. Jis yra pažymėtina asmenybė moksliniame pasaulyje, kaip gilus žinovas Rusijos ir Kinijos problemas. Kad galėtų geriau savo studijas apvaldyti, jis net kinų kalbą yra išmokęs.

Jis savo kalboje, galima sakyti, tęsė toliau dr. Vardžio iškeltas problemas. Jis norėjo suvokti, ar regionalinės studijos yra naudingos, ar jos gali pasidaryti ir kenksmingos. Jos tokiomis pasidarytų, jei atitrūktų nuo pagrindinio žmonių solidarumo. Tačiau į Pabaltijo studijas jis žiūri ir kaip į pačių savimi žmonių reikšmingą uždavinį. Amerikai šios studijos yra imperatyvas. Trys Pabaltijo kraštai yra savaimingai vertingi. Estijoje yra daugiausia proporcingai išperkama knygų negu bet kur, palyginus su gventojų skaičiumi. Latvija yra labiausiai industrializuota. Šios dvi tautos tačiau yra betarpiškoje Sovietų Rusijos nutautinimo grėsmėje. Lietuva tuo tarpu yra geresnėje būklėje. Sovietų Sąjunga ją palaiko, kaip priemonę prieš stiprią lenkišką įtaką. Lietuvos vaidmuo Europos istorijoje yra panašus į Austrijos vaidmenį, kuri buvo taipgi sujungusi apie save daug tautų.

Religinė sekcija

Šiai sekcijai pirmininkavo jaunas rel. istorikas iš Oregono universiteto S. C. Reynolds. Pirmasis kalbėtojas buvo kun. Viktoras Pavalkis, Milpitas par. klebonas Kalifornijoje. Jo tema buvo apie Vatikano santykius su Pabaltiju. Išstudijavęs naujai paskelbtus Vatikano dokumentus iš paskutinio karo laiku, paskaitininkas pateikė tikslų duomenų apie Vatikano laikyseną, esant šioms valstybėms nepriklausomoms ir šitiks jų okupacijoms. Kun. Pa-

valkis turi daug medžiagos Vatikano laikysenai Vilniaus klausimu ir kitais Lietuva ir kitus Pabaltijo kraštus liečiančiais klausimais. Būtų verta, kad su ja būtų suvažindinta lietuviškoji visuomenė.

Kun. dr. Pranas Manelis, iš Notre Dame kolegijos Kalifornijoje, kalbėjo apie ateizmą Lietuvoje ir tikėjimo į Dievą problema. Jis, apžvelgdamas filosofinį bedievybės kelią nuo Feuerbacho iki Markso, įrodinėjo, kad bedievybė neturi savo pateisinamo pagrindo. Dėl to bedievybės laikysena jokia būdu negalima laikyti protingai pagrįsta. Tiesa, tikėjimas turi paslapčių, kurių moksliniais metodais negalima pasiekti, ir aišku, kad Dievas nėra pasaulio dalis, tačiau pačiu savo ieškojimu priežasties ir prasmės žmogus yra natūraliai kelyje į Dievą.

Dr. Manelis yra nuomonės, kad dialektinį metodą nereikėtų visiškai nuvertinti. Už ir prieš priėjimo keliu iš tikro ne kartą eina ne tik protinės diskusijos, bet ir realus gyvenimas. Iš abiejų pusių nušviesta tiesa geriau paaiškėja. Kalbėtojas yra nuomonės, kad dialogą su ateizmu reikia vesti.

Prof. Visvaldis Klive, iš Wittenbergo universiteto, padarė šiandieninės protestantiškos latviškos minties vertinimą. Jis priėjo nuomonės, kad latviškoji išeivija, tragiškų išgyvenimų dėka, geriau suprato liuteriškąjį dėsni, jog žmogaus gyvenimas yra tragiškas. Dėl to latviškoji liuteroniškoji visuomenė nenuėjo liberalinio protestantizmo kryptimi, kuri šiuo metu yra jurtama pasaulyje. Latvijos teologija šiandien yra ne knygos, bet gyvenime. Žmogaus išgelbėjimas yra ne šioje žemėje, bet amžinybėje. Bažnyčia iš esmės yra mirštantanti institucija. Tačiau "mirštantis Dievas" sąjūdis latviuose neturi pasisekimo. Latviai protestantai turi išeivijoje apie 30 naujų teologų. Latviai yra nusiteikę prieš įvedimą anglų kalbos į pamaldas.

Sekcijos pirmininkas S. C. Reynolds, iš Oregono universiteto, kalbėjo apie dvi dar neatrastas galimybes teologinei mintčiai pabaltiečių patirtyje. Šalia kitko, jis kėlė mintį apie reikalingą tyrinėti priešbiblinę tradiciją, kaip galimybę religinei galvosenai. Buvo iškelta prieškrikščioniškos religinės tradicijos reikšmė, kuri gali būti atsekama Pabaltijyje. Gaila, kad nebuvo galimybės su paskaitininku išsiaiškinti, kaip jis šį savo pasiūlymą supranta.

Konferencijos proga atskiruose pokalbiuose buvo keliama mintis, kad reiktų duoti eiga pirmojoje konferencijoje padarytiems ekumeniniams nutarimams.

Lituanistinės problemos

Konferencijoje buvo apstu paskaitų įvairiomis lituanistinėmis temomis. Pažymėtina, kad šiomis temomis labai dideliu nuosimū domėjosi visiškai nelietuvių.

Anatole C. Matulis kalbėjo apie lietuvišką kultūrą, kaip papuošalą vokiškajai literatūrai. Paskaitininkas yra iš Green Bay Wisconsin universiteto.

Jules Levin, iš Kalifornijos universiteto Riverside, kalbėjo apie slaviškus skolinis senojie prūsų kalboje. Jis savo studijose yra priėjęs įsitikinimo, kad senoji prūsų kalba, kokia ji yra rādama Elbingo žodyne, slaviškus garsus pakeičia prūsiskais. Būdas, kuriuo kalba skolina svetimam garsui daug pasako apie pačių skolinimus darančią kalbą. Prūsų kalba savitu būdu perdirba slaviškus garsus. Atsakydamas į klausimą, kodėl šis skolinimas yra įvykęs, Levin paaiškino, kad čia yra turėjusi įtakos priešbaltiška kalbėjimo sistema.

Iš duomenų, kurie šį savinimąsi liudija, jis išveda, kad kontaktas tarp slavų ir baltų kalbų turėjo būti ilgas. Tačiau ši itaka jau buvo užibaigusi, kai buvo rašomas Elbingo žodynas. Įtaigojimo laikai tęsiasi maždaug iki 1400 metų.

Jiri Marvan, iš Kalifornijos universiteto Davis, pasiūlė savitą sistemą klasifikuoti lietuvių kalbos kirčiuotei. Kadangi paskaita buvo labai techninio pobūdžio ir palyginti, nesugestyviai perduota, sunku yra šio rafinuoto tyrinėjo mintis atpasakoti.

Taipgi buvo Bill J. Dardan paskaita apie būtajį laiką lietuvių kalboje, tačiau šio rašinio autoriui neteko jos girdėti, nei santraukos gauti.

Leonardo Latkovski paskaita apie kultūrinės paraleles sanskrito ir latvių kalboje žymia dali-

kotarpus ir atskirų tautų problemas. Tarpe tų temų, kurios gali būti įdomios ir lietuviams, pažymėtinos šios.

Edgar Anderson kalbėjo apie Krymo karo ryšį su Pabaltiju. Tarp kitko pažymėta, kad prof. Anderson pradeda šiais metais San Jose universitete kursą, pavadinatą šiaurės Europos istorija. Reikia manyti, kad jis prisidės prie to, jog Amerikos jaunoji karta pagaliau sužinotų teisingą Š. Europos istoriją, iš kurios jau nebūtų išskiriamas ir Lietuvos vaidmuo, šiame regione.

Iš Nuerenbergo atvykęs prof. Hans von Rimscha kalbėjo apie ginčą ryšium su kova prie Wendeno. Apie Pabaltijo santykius su Lenkija 1918-1920 m. kalbėjo Witold Sworakowski, iš Hooverio instituto.

Benedikto Mačiūkos paskaita buvo apie Pabaltijo vaidmenį Sovietų Rusijoje po II pas. karo. Apie rusų santykius su Pabaltiju 10-13 šimtmečiuose, kaip jie yra pristatomi dabartinių Rusų tyrinėtojų, kalbėjo iš Muensterio

nežinota, kas daryti. Ad. Mickevičius dar neturėjęs dabartinės mūsų tautinės sąmonės. Kai jis kalbėjo apie Lietuvą - tėvynę, jis turėjo galvoje Didžiąją kunigaikštiją. Po Ukrainos medžiū, po kuriuo galėjo šokti šimtas porų, Mickevičiui taip pat buvo Lietuva. Mickevičiui D. Kunigaikštijos ryšys su Karūna buvo labai intymus, panašus į dviejų žvaigždžių Cascor ir Polux arba vyro ir žmonos artimumą.

Lietuviškai rašiusieji autoriai prieš S. Daukantą mažai kalba apie Lietuvą, kaip tautą. Jie domisi ypač socialinėmis problemomis. Tada iškyla kalba, kaip patos ryšys. Strazdas skundžiasi lietuviams žemaičių vardu, pats būdamas nežemaitis. Tik Daukanto raštuose žemaičiai ir kalnėnai abejį pasirodo kaip lietuviai. Daukantas gria lietuvių ir žemaičių kalbas. Daukantas sujungė du elementus: lenkiškai rašiusių lietuvių romantizmą ir lietuviškai rašiusių Strazdo, Poškos ir Stanevičiaus socialinį kaimišumą. Ta sąvoka subrendo 1850 m.

Dr. J. J. Stukas, komentuodamas Sealey paskaitą, išskėlė mintį, ieškant tautinės sąmonės brendimo, negalima užmiršti Mažosios Lietuvos raštijos.

Modernios istorijos problemas nagrinėjo įvairiose sekcijose šie kalbėtojai.

"Rusifikacija ir ortodoksija 1864-1904 m." — Jonas Račkauskas, iš Chicago State College. Tomas Remeikis kalbėjo tema: "Vidaus politikos reikšmė 1939-1940 metais Lietuvoje sutikti tarptautinei grėsmei."

Lietuvių literatūrai atstovavo du asmenys: Rimvydas Šilbajoris, iš Ohio universiteto, kalbėjo tema: "Svetimieji ir savieji gimtojoje žemėje". Elena Tumienė, California State College, kalbėjo apie Donelaičio "Metų" žanro problemą, išleidus juos angliškai.

Etnologinė sekcija

Viktorija Eldon skaitė paskaitą apie lietuviškus kryžius. Ji pateikė savitą kryžių ir jų ornamentikos klasifikaciją, tačiau dėl laiko stokos sunkiau buvo savo klasifikaciją pagrįsti. Rašančiam šiuos žodžius atrodo, kad klasifikacijos reikalau Galauė vis tiek dar pasilieka nepalengtas. Tačiau kas buvo tikrai vertinga šiame pranešime, tai lietuviškų kryžių pastatymus tarptautinėje šio žanro statinių plokštumoje. Kryžiai nėra vien lietuviškas išradimas. Tačiau kuo lietuviški kryžiai yra vertingi, ir tai kalbėtoja pastebėjo, tai yra jų laiko tėkmėje nenutrūkstanti tradicija. Lietuviai statė kryžius visada. Stato juos ir dabar ir Lietuvoje ir Amerikoje. Iš to seka du svarbūs šios statybos bruožai: jos istorinis tolydumas, ir jos ornamentikos turtingumas.

Apie palyginimus lietuviškuose priežodžiuose buvo J. Tininio paskaita, kurią paskaitė E. Tumienė. J. Tininis ėmėsi uždavinio palyginti tos pačios minties lietuviškus priežodžius su italiskais, angliškais, prancūziškais ir ispaniskais. Jo išvada yra ta,

Prof. Vytautas Vardys Baltiškųjų studijų sąjungos (Association for the Advancement of Baltic Studies, Inc.) pirmininkas, kalba Antroje sąjungos konferencijoje San Jose universitete, Kalifornijoje.

mi liečia ir lietuvių kalbą. Jis pailiustravo ištaisais sakiniiais, kad ta pati galvosena slypi baltiškuose ir sanskritiškuose išsireiškimuose.

Prie šios grupės būtų galima priskirti ir Hildos Radzins paskaitą, bandančią išpėti, kuriai tautai dera Tacito pavadinimas "Aestorum gentes". Ar jis tuo vardu vadina baltus ar estus? Būga laiko minimuosius baltus. Kalbėtojos nuomone, Skandina. Vokietijos sagos ir skandinaviški istorijos pastebėjimai palenkė daugelį mokslininkų šį Tacito pavadinimą skirti pietinėms suomiškoms tautoms. 6 šimtm. po Kr. kronikininkas Jordanas sako, kad estai plačiu ruožu užėmė ilgą Pabaltijo pakraštį.

Juozas Jakštas kalbėjo tema: "Ar senovės prūsai buvo baltų ar estų protėviai?"

Tarp lietuviams dar įdomių temų tenka paminėti Velta Ruke-Dravina, iš Stockholmo universiteto Švedijoje, paskaitą apie problemas ryšium su kalba ir stiliumi latvių ir lietuvių dainose. Taip pat negali būti praleista ir mūsų prietelio W. R. Schmalstiego, iš Pennsylvania universiteto, paskaita apie bendruosius pasikeitimus baltiška slaviškoje priebalsių sistemoje.

Istorinės studijos

Istorinių studijų suvažiavime buvo apstu. Jos lieti įvairius lai-

WINE AND DINE AT R. PLAGE

2944 West 59th Street Phone: 776-8351
Fish fry every Friday 5 P.M. to 10 P.M. Stop in soon. Banquet Hall available for every occasion. Home cooking.

NAUJOS PLOKSTELĖS IR KNYGOS ILGALAIKĖ DOVANA TINKA KALĖDOMS IR KITOMS PROGOMS

1. A. Dvarionas, 12 šokių rinkinys Nr. 25 \$5.00
2. A. Šabanavičius, 12 šokių rinkinys Nr. 26 \$5.00
3. S. Graužinis, Pupų Dėdė ir kiti išpildo įvairių dainų rink. Nr. 27 \$5.00
4. Liet. Karo Mokykl. Choras, Karo Muziejaus orkestr., J. Petrauskas, V. Dineika ir kiti išpildo įvairių dainų rink. Nr. 28 \$5.00
5. Ciurlionio antramblisio 30 metų jubiliejinis albumas, 28 dainos Kaina tik \$10.00
6. V. Lulevičius, Lietuvių Švietimas Vokietijoje 1945-50 m., 640 pusl. ir daugybė nuotraukų, gražiai įrišta \$12.00
7. J. Valčiūnienė, Poezija R Ū P E S T I S, 130 pusl. Kaina \$3.50

Išleido J. Karvelis, Chicago, Illinois

kad šitokio sugretinimo keliu išryškėja, jog lietuviški priežodžiai liudija vaizduotės individualumą ir tautos dvasią.

Kun. V. Bagdanavičius kalbėjo apie laumes lietuviškuose legendose, kaip liekaną akmens amžiaus kultūros. Tai buvo pranešimas apie metodą, kuriuo tenka tyrinėti laumių legendas ir trumpa santrauka religinės sistemos, kuri atsiedingia, tyrinėjant šią kultūrą.

Dr. Marija Gimbutienė davė pranešimą apie vėnią, kaip reikšmingą Baltų dievų prieškrikščioniškoje eroje. Prelegentė yra nuomonės, kad vėnias dar prieš 200 metų buvo suvokiamas, kaip vienas reikšmingų jų dievų. Jungdama jo vardą su žodžiu: vėlė, dr. Gimbutienė, remdamosi vietovardžių studijomis, įrodinėjo jos populiarumą. Iš to, kad vėnias yra kartais suvokiamas kaip vienaakis, kalbėtoja ji gretino su germanų dievu Odinu. Vėnias taip pat kartais įsivaizduojamas, muzikas - smuikininkas. Jis pasirodo taip pat juodos kiaulės, vilko, ožio ar gyvatės pavidaluos. Vėnias yra to paties pobūdžio būtybė kaip giltinė ar ragana.

Baigiamosios pastabos

Tokią daugybę paskaitų per tris dienas sunku ne tik pasisavinti,

bet ir apžvelgti. Prabėgomis galima tik paminėti kai kuriuos posėdžius ar asmenis. Taip J. Penikis, iš Indianos universiteto, pirmininkavo sekcijai apie Rusų revoliuciją ir Latviją. J. J. Stukas pirmininkavo pedagoginei sekcijai. A. Avižienis techninėje sekcijoje davė pranešimą apie kompiuterio mokslą Pabaltijy.

Gali būti kam nors įdomu ir tai, kad konferencijoje buvo ir kariniam laivynui Pabaltijyje studijuoti sekcija. Bronius Kazlas pirmininkavo sekcijai, skirtai Pabaltijo nepriklausomybės problemoms. Sekcijai, kuri studijavo Pabaltijo tautų santykiams su kaimynais, pirmininkavo V. Vardys. Reiktų prašyti, kad jis su šios sekcijos problemomis suvažindintų mūsų visuomenę, nes, atrodo, ten klausimas su Lenkija vaidino svarbų vaidmenį.

Buvo ir Pabaltijo teatrų studijuoti skirta sekcija. Tik gaila, kad joje visai nebuvo atstovaujamas lietuviškas teatras, nežinrint, kad šiemet kaip tik sueina 50 metų nuo profesinio lietuviško teatro gimimo.

Atrodo, kad sekcija, skirta Viduramžių Pabaltijo studijoms, buvo ne tiek politinio, kiek ekonominio pobūdžio, nes ten buvo studijuojama Pabaltijo žuvininkystė prieš 1500 m. ir Hansos

(Nukelta į 7 pusl.)

TOP INTEREST TO SAVERS

5% TO 6%

PER ANNUM
DEPENDING ON TYPE,
AMOUNT AND TERM

INTEREST
PAID QUARTERLY

STANDARD FEDERAL

SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION OF CHICAGO
4192 Archer Avenue at Sacramento • Chicago, Illinois 60632 • 847-1140
ASSETS OVER \$145,000,000. RESERVES OVER \$12,900,000.

OFFICE HOURS:
Monday & Thursday, 9 a.m. to 8 p.m. • Tuesday & Friday, 9 a.m. to 4 p.m.
Saturday, 9 a.m. to 12 Noon • Wednesday, no business transacted.

foto V. MAŽELIS

* Vestuvės: spalvota ir juoda balta (gali vykti ir į kitus miestus)
* Portretūra
* Meno darbų nuotraukos ir kiti foto patarnavimai

Telef. — HY 7-4677
432 MENAHAN STREET — RIDGEWOOD, N. Y. 11237

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Prez.

2555 West 47th Street Tel. LAfayette 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE

5 1/4% 5%

Mokamas už Vieną Metų Certificate saskaitas Minimum \$5,000.00 Naujas aukštas dividendas mokamas už investavimo saskaitas.

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMCIUS NUO 1 D. Dividendai mokami sausio ir liepos mėn. 31 d.

PIRMAD. ir KETVIRTAD. 9 v. r. iki 9 v. v.
ANTRAD. ir PENKTAD. 9 v. r. iki 5 v. v.
SEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. užsaryta.

Religinės sekcijos kalbėtojai Pabaltijo studijų konferencijoje San Jose universitete, Kalifornijoje. Iš kairės į dešinę: kun. dr. Pranas Manelis, prof. S. C. Reynolds (pirmininkas), kun. dr. Viktoras Pavaldis ir prof. Visvaldis Kliva.

Antrasis Pabaltijo studijų skrydis

(Atkelta iš 6 pusl.)
vaidmuo Pabaltijy. Lietuviai čia kaip tik galėjo plačiau pasireikšti, kokia nors paskaita, akcentuojant viduramžinės Lietuvos politinį vaidmenį. Gaila—proga buvo praleista.
Salia to reikia paminėti, kad dalyvavimas šioje konferencijoje Skandinavų mokslininkų savaine kėlė Rytinio Pabaltijo ryšių klausimą su Skandinavija. O vienas iš jų aiškiais žodžiais kėlė mintį, kad iš Pabaltijo istorijos negalima išskirti Danijos ir Švedijos vaidmens.
Atrodo, kad žymią dalį nuopelnų už konferencijos pasisekimą tenka skirti nenuilstamajam ir nuoširdžiajam Edgar Ander-

son, kuris konferencijos buvo atitinkamai ir pelnytai įvertintas. Baltiškųjų studijų sąjungos pirmininkas V. Vardys pokylyje jam įteikė dovaną, kaip visų dalyvių padėkos ženklą.
Prie parodų organizavimo aktyviai prisidėjo dr. Marija Gimbutienė, prof. Sealey ir dr. Kudirka.
Vietos lietuviškoji visuomenė savo vaidmenį, kaip šeimininkai, taip pat gerai atliko. Jie suruošė konferencijos dalyviams "cocktail party", kurioje atsilankė dauguma visų tautų dalyvių. Ten pvz. šio pranešimo autorius susipažino su amerikietišku vengru Stanley Page, istorijos apie Pabaltijų autorium. Jų tarpe pa-

žymėtinai dr. Kudirka ir Kudirkienė, Bikulčius, inž. Bartkus, inž. Jazbutis ir Jazbutienė, inž. Vaitkus, Zoborskienė, Mačiuliai, Laurinaitienė, kun. Palukaitis ir kiti.
Apskirtai, konferenciją tenka vertinti labai gerai. Linkėtina, kad lietuviškoji akademinė visuomenė į šitokius darbus aktyviai įsijungtų. Ši kartą buvo galima kaip tik pasigesti kultūriniam lietuviškumui atstovavimo, kuris reiškiasi mūsų akademinės organizacijose, plačia knygų leidimo veikla ir plačia laikraštine veikla. Visos šios sritys čia galėjo būti ir aptartos ir reprezentuojamos.
V. Bgd.

NAUJI LEIDINIAI

• Kazys Bradūnas, DONE-LAIČIO KAPAS. Eilėrašiai. Grafika dail. Vytauto O. Virkau. Išeido Mykolas Morkūnas Chicagoje 1970 m. Rinkinys didelio formato, įris as į dviejų spalvų drobės viršelius. Knygoje yra per 60 naujausių Bradūno eilėraščių, suskirstytų į šešis skyrius: Vakarienių dūmas, Uždenkim namų žarijas, Tarp vandens ir židinio, Numirti gimtinėje. Leidinys 98 psl., kaina \$5.00.

• Danguolė Sadūnaitė, LAISKAI DIEVUI. Eilėraščiai. Išeido "Ateities" leidykla 1970 m. literatūros leidinių serijoje Nr. 4. Trijų spalvų viršelis Nijolės Vedegytės - Palubinskienės. Rinkinio eilėraščiai suskirstyti į šešis tris skyrius: Žiemai artėjant, Vidurienį, Pavasarį. Tai

yra ketvirtoji šios labai originalios mūsų poetės knyga. Leidinys 72 psl., kaina \$2.00, gaunamas ir "Drauge".

• I LAISVĖ, 1970 m. spalio mėn. Nr. 49 (86). Politikos žurnalas. Leidžia Lietuvos fronto bičiuliai. Redaktorius Juozas Kodelis, P.O. Box 34461, Los Angeles, Calif. 90034. Administratorius Aleksas Kulyns, 1510 East Merced Ave., West Covina, Calif. 91790. Metinė žurnalo prenumeriata JAV, Kanadoje ir Australijoje \$5.00, visur kitur \$3.00. Naujo žurnalo numerio turinys: Laiskai redakcijai; Leonardas Valiukas "Lietuvos bylos kėlimas ir gynimas laisvųjų tarpe"; Pasikalbėjimas su LB darbuotojais; tarp svajonių ir tikrovės; Rezoliucijų pravedimo žygis ir jo pirmieji laimėjimai (I. vlk.); K. Petkus "Lietuviško radijo problemos"; Vladas Ramojus "Kazys Veverskis"; Fab. Žirgulis "Laisvimo veiksniuose"; K. Baras "Aštuntasis Ateitininkų federacijos kongresas"; J. Grinius "Septynioliktoji lietuviškų studijų savaitė Vokietijoje"; K. N. Vyduolis "Kraujų rašyti puslapią"; Atsiųsta paminėti: I Laisvę vedamieji (Tęstinas LB Informacijos komisijos pradėtas darbas; Remtinai jaunimo žygis).

Danguolės Sadūnaitės naujos poezijos knygos viršelis, pieštas N. Vedegytės - Palubinskienės.

— Jeigu nebenori, kad svečias į tavo namus dažnai lankytųsi, paskolin jam pinigų.
— Geriausias vaistas nuo žilumo yra nuplikimas.

Tau iš rankų sprūsta pilnatis

Iš Lietuvos rašytojų draugijos pirmininko poeto Leonardo Andriekaus kalbos, pasakytos Bernardo Brazdžionio poezijos šventėje Chicagoj gruodžio mėnesio 12 dieną.

Kurti poeziją apie Dievą Brazdžionio kartos poetui labai sunku.
Mūsų religinės poezijos tradicija skurdi.
Beveik per 400 metų tik katekizmai, maldynai, giesmių knygelės — visa tai praktiniam reikalui ir kūrybiškai menko lygio.
Tokioj tuštumoj pragysta Bernardas Brazdžionis religiniu tonu Vakarų Europos poezijos aukšty savo rinkiny "Amžinasis žydas" jau 1931-mais metais.
Tas jo originalumas religinėj temoj atrodo beveik stebuklas.
Dramatiški vaizdai, jausmo gėlmė, šių žetų įvairybė, kontrastai tarp mažiųjų bei didybių, lietuviškas atspalvis — iškelia Brazdžionį į pasaulinių religinių poetų šlovę.
Jis, lyg koks alchemikas, iš giesmių, maldaknygių ir Biblijos išgavo poezijos ugnis, net šurkščius barbarizmus paverdamas poetinėm kibirkštīm.
Augęs Rūpintojėliu, baudžiaavų ir priespaudų žemėje, perivalktoje dvasinės rezignacijos — Brazdžionis parodo mums dingimą, pasitikėjimo vertą Dievą ir dramatišką Kristų, įspūdingai rikiuojantį žmogaus ir visatos veiksmus.
Tai atskleisti aukštoj poetinėj plotmėj galėjo tik gilaus tikėjimo žmogus ir ypatingo talento poetas.
Kuriant poeziją apie žmogų, reikia meilės ir užuojautos.
Kitaip poeto giesmė bus, "kaip žvangantis varis ir skambančios kanklės".
Brazdžionis paima žmogaus piligrimo motyvą — žmogaus kuris keliauja per Dievo pasaulį, puldamas ir kildamas, griaudamas ir statydamas.
Savo antrajam eilių rinkiniui jis duoda vardą "Amžinojo žydo", to šventaus piligrimo,

kuris, pagal legendą, pastūmęs nuvargusį Kristų, pats turi keliauti be poilsio iki pasaulio pabaigos.
Šis amžinojo keleivio motyvas anais laikais bent Zemaitijoje buvo dar toks gyvas, kad seni žmonės sakėsi net savo akimis matę risčią prabėgantį tą nelaimingąjį.
Piligrimo motyvas Brazdžionio žmogui suteikė visuotinumą ir sukėlia jam užuojautos.
Tai lyg preliudas į ateitį mūsų tautos, kurios viena dalis tapo keleivė - tremtinė nesvetingame pasaulyje.
Kurti poeziją tiesiog tautai yra net rizikinga, nes gali būti nesuprastas ir atmetas.
Du mūsų poetai — Maironis ir Brazdžionis — tos rizikos visai nepaisė.
Pirmasis — tautos atgimimo, antrasis — tautos išlikimo poetas.
Pirmasis kėlė mus iš istorinės brėžkos į laisvės rytmetį, antrasis — mus, jau prikelčius, stiprieno, kad nepultume į dvasinę mirtį.
Įspūdingas yra Maironio šauksmas:
O laikas, jau laikas iš miego pakiiti;
Štai penketas amžių —
naktis be aušros.
Lygiai įspūdingas yra Brazdžionio balsas:
Šaukiu aš tautą, GPU užguitą
Ir blaškoma, it rudenio lapus...
Abu posmai programiniai, abu lyg preliudai į herojinę poeziją tautai.
Beje, po tokios galingos giesmės Maironis amžiaus gale jau-

tėsi savųjų nuviltas ir testamentiniame eilėraštyje graudžiai priekaištavo.
Brazdžionis tebėra entuziastas, ir savo poetinę pagalbą tautai papildo net visuomeniniu triūsu.
Ir kai mes nūnai dėl Brazdžionio laimėjimų jaučiame džiaugsmą — miela taisyti jam šį Jono Aisėjo posmą:
Ašara ištrykšta, juokias vakaras, upeliai, olos —
Tau iš rankų sprūsta pilnatis. (Mal du pay)
Todėl mūsų džiaugsmas, susilaukus tokio poeto, tegul būna tyras, kaip ašara ar kaip Lietuvos upelio srovė.
Brazdžionio poezijos rinktinė, Pilnatis, lyg aukso gabalas, yra svari ir net sunku ją poetui laikyti rankoje.
Ji, rodos, sprūsta — ir čia jau reikalinga pagalba poezijos skaitytojų, kurie tą knygą, kaip brangiausią lobį, nešiotųsi tremties kelionėje.
Paskutiniams dešimtmečiams, de-ja, mūsų broliai ir seserys čionai rodo žymiai daugiau entuziazmo plastiniam menui bei muzikai, negu rašytam žodžiui.
Sugrįžkime, sugrįžkime tujau — mes, vaidilų ir poetų žemės sūnūs bei dukterys, prie poezijos versmių!
Skaitymu ugdykime savyje estetinį jausmą žodžiui, kad neišsektume tremties kely.
Tiesa, kad aš negaliu pats pasidaryti batų, bet, ponai, aš nesuikišu, kad kiti man darytų ir filosofija.
S. Lichtenberg
— Šių dienų jaunimas tikrai bausis, bet baisiausia, kad mes jam nebepriskausime.

SKIP'S Self Service LIQUOR STORES

- 1) 5515 SOUTH DAMEN AVENUE Phone WA 5-8202
 - 2) 5996 SOUTH ARCHER AVENUE Phone 735 - 2345
- SCOTCH WHISKEY — Nationally Advertised Brand Fifth — \$4.49
- PABST BLUE RIBBON BEER, case of 24 cans \$3.98
- RICCADONA Sweet or Dry VERMOUTH 30 oz. bottle — \$1.98
- POPULAR BRAND STRAIGHT BOURBON, 86 Proof Fifth — \$2.79
- WHITE CROWN ALCOHOL 190 proof, Fifth \$5.29
- CANADIAN WHISKEY . . . 1 Fifth — \$3.79 3 Fifths — \$10.50
- GERMAN BRANDY Fifth — \$3.98
- IMPORTED SCOTCH — ½ gal. \$7.98; 5th \$3.39
- FRENCH CHAMPAGNE Fifth — \$3.98 COLD DUCK 3 for \$11.00

15% — 20% — 30% pigiau mokėsit už apdraudą nuo ugnies ir automobilio pas

FRANK ZAPOLIS
3208 ½ West 95th Street
Chicago, Illinois
Tel. GA 4-8654 ir GR 6-4339

G E L Ė S
vestuvėms, banketams, laidotuviams ir kitokioms progoms
GUZAUŠKŲ
Beverly Hills Gėlinyčia
443 W. 83rd Street, Chicago, Illinois
TEL. PR 8-0833 — PR 8-0834

Remkite tuos biznieriū, kv skelbia "Drauge"

Perskaite "Draugą", duokite kitiems pasiskaityti.

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

Lietuviu Laidotuviu Direktoriu Asociacijos Nariai

STEP. C. LACK IR SŪNŪS (LACKAWICZ)
2424 W. 69th Street Tel. REpublic 7-1213
2314 W. 23rd Place Tel. Virginia 7-6672

JURGIS F. RUDMIN
3315 S. Lituania Ave. Tel. YA 7-1138-1139

PETRAS BIELIŪNAS
4348 S. California Ave. Tel. LAfayette 3-3572

VASAITIS - BUTKUS
1446 S. 50th Ave., Cicero, Ill., Tel. OI 2-1003

ANTANAS M. PHILLIPS
3307 So. Lituania Ave. Tel. VArd 7-3401

LEONARD BUKAUSKAS IR SŪNŪS
649 E. 162nd Street, South Holland
10821 South Michigan Avenue, Chicago
TEL. — CO 4-2223

POVILAS J. RIDIKAS
3354 So. Halsted Street Tel. YArd 7-1911

NUO GRUODŽIO MĖN. 14 D. IKI KALEDŲ ATDARA KIEKVIENĄ VAKARĄ, ŠEŠTAD. IKI 5:30 V. VAK.

IAMA STATIONERS
"THE SHOP U-NEED" "THE SHOP U-NEEK"
6305-07 So. Kedzie Tel. PR 6-9102
Dovanos, Kortelės, Knygos, Rašt. Reikmenys ir Dennison Prekės

HIGH RATES
Paid Quarterly

5% PASSBOOKS	3% \$5,000 minimum 1 YEAR CERTIFICATE
5 1/2% \$1,000 minimum INVESTMENT BONUS PLAN	5 3/4% \$1,000 minimum 1 YEAR CERTIFICATE

Savings Insured to \$20,000
Highest reserves

BRIGHTON SAVINGS & LOAN ASSOCIATION
1071 Archer Avenue Chicago, Illinois 60632

E U D E I K I S

DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID
La dotuvių Direktoriai
Trys Moderniškos Kopyčios
4330 South California Avenue
Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852
4605-07 South Hermitage Avenue
Telefonas — YArd 7-1741-2

MAZEIKA & EVANS

FUNERAL HOME

THREE AIR-CONDITIONED CHAPELS

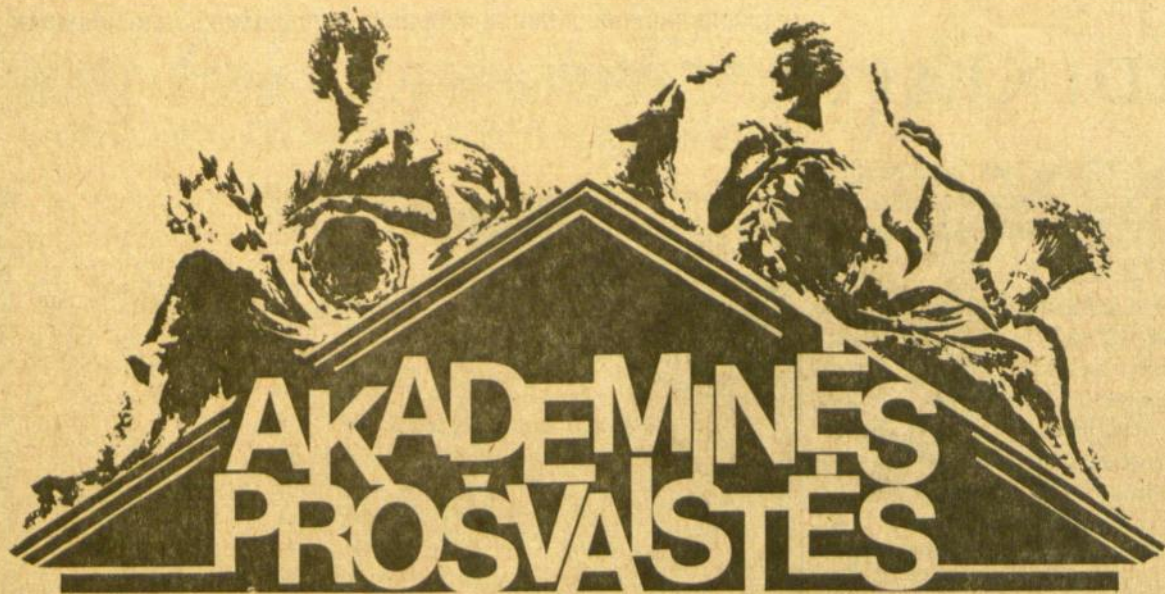
Parking Facilities

6845 SOUTH WESTERN AVE. REpublic 7-8600

P E T K U S

MARQUETTE FUNERAL HOME
TEVAS IR SŪNŪS

TRYS MODERNIOS KOPYČIOS:
2533 West 71st St. Telef. GROvehill 6-2345-6
1410 S. 50th Ave., Cicero TOWnhall 3-2108-09
AIKŠTE AUTOMOBILIAMS STATYTI

REDAGUOJA JURATE JASAITYTĖ, 6922 S. OAKLEY AVE., CHICAGO, ILLINOIS 60636

LIETUVIŠKAM JAUNIMUI VIENINGAI SUJUDUS

Nėra abejonės, kad Simo Kudirkos išdavimas sujaukino visus. JAV Kongreso Atstovų rūmų nario Wayne Hays (D.—Ohio) vadovaujamas tyrinėjimas yra geras pavyzdys amerikiečių tarpe rodomo susirūpinimo. Simo Kudirkos išdavimas aiškiai sujudino visą lietuviškąja išeiviją. Idomu ir svarbu, kad pirmieji akciją pradėjo lietuviškas jaunimas. Clevelande suruoštos demonstracijos Šiaurės Amerikos Lietuvių studentų sąjungos (ŠALSS) dvidėsimo suvažiavimo metu buvo pirmasis masinio protesto žingsnis. Jį suorganizavo jaunimas, pastikėdamas savo jėgomis ir entuziazmu. Po ŠALSS suvažiavimo, jaunimas išsiskirstė į paskiras lietuvių kolonijas, kur įsijungė į ten vykdomą akciją.

Demonstracijos Simo Kudirkos reikalui išeivijos lietuvių sostinėje Chicagoje vėlavosi visą savaitę dėl kol kas neišklai priežasčių. Jei ateityje vėl kils reikalas išeiti į gatves, reikia turėti vilties, kad iniciatyvos imsis pats jaunimas, nelaukdamas ir nedvejodamas. Geras čia pavyzdys yra Clevelando demonstracijos, suruoštos per 24 valandas.

Bet ir Chicagoje vykdomoje akcijoje jaunimas reikėsi tikrai nepelkintai. Todėl gal reikėtų trumpai nupasakoti, kaip ir kas buvo padaryta.

Antradienį po Clevelande suruoštų demonstracijų, t.y. gruodžio 1 dieną, Margučio patalpose skubiai suauktas jaunimo susirinkimas. Margutyje tuo metu kaip tik dirbo telegramų rašymo tarnyba. Čia aktyviai reikėsi būrys jaunimo. Margutis, nejučiomis tapęs informacijos ir politinės akcijos centru Chicagoje lietuviams, suorganizuodamas telegramų siuntimą tiek Brazinskų pagėgimo, tiek Simo Kudirkos išdavimo reikalui. Suruoštame pasitarime dalyvavo kelio dešimtys jaunimo. Čia buvo pateiktos pačios naujausios žinios apie Simo Kudirkos tragediją ir nuspresta tolimesnė akcija. Vienbalsiai nutarta praveisti piketavimą—budėjimą prie Federalinių rūmų miesto centre, pradedant penktadieniu, 7 val. ryto ir baigiant šeštadieniu, 10 val. ryto, su masine eiseną prie Civic Centre aikštėje ALT'os ruošiamos demonstracijos.

Pastebėta, jog organizuojantis nerasta reikalo rinkti valdybą, ar pirmininką. Visi dirbo, kiek galėjo, atlikdami tokius darbus, kuriems buvo geriausiai pasirošę. Tą patį vakarą buvo surašytas atsišaukimas, raginant dalyvauti demonstracijose šeštadienį, pradėtas plakatų darymas, piketuotojų sąrašas ir panašiai. Trečiądienio naktį plakatai buvo paruošti ir atsišaukimas išspausdintas. Ketvirtadienį apskambinta visoms pagrindinėms radijo bei televizijos stotims ir pranešta didiesiems laikraščiams apie būsimą piketavimą. Vakare, po Lietuvių Bendruomenės suruoštų demonstracijų Marquette Parke, susirinkta parapijos salėje. Čia trumpai pranešta apie planuojamą budėjimą

—piketavimą ir paprašyta talkos. Jaunimas piketavimą priėmė entuziazingai. Susilaukta visuotinio pritarimo. Penktadienį ryte atsišaukimai išdalinti didesniuose mieste esančiuose universitetuose. Trumpai po 7—tos val. ryto pradėtas piketavimas — budėjimas prie Federalinių rūmų, miesto centre. Jis tęsėsi be pertraukos beveik 27 valandas. Diena buvo šaltoka ir vėjauta. Vėliau netoli esančios liuteronų bažnyčios talpininkai leido pasinaudoti patalpomis, suteikdami reikalingą užvėją ir būstinę. Dienai baigiantis, vėjas dar daugiau pakilo, o temperatūra pamažu vis krito. Tačiau demonstruojančių skaičius kaskart didėjo. Naktį įpuvėjęs, budėtojų skaičius pasiekė netoli 60 žmonių. Ne vienas demonstravo ištiesią naktį, sustodamas minioje užuovėjoje tik trumpam poilsui ar užkandai bei karštos kavos puodukui. Kai kuriems, vaikščiojusiems visą dieną ir pusnakties, pasiekė valandėlę nusnausti. Tačiau kai vėjas ir nuovargis vis augo, entuziazmas taipgi nemažėjo. Sunku įsivaizduoti būrį jaunimo, įvairaus amžiaus, išvaizdos ir galvojimo, kartu piketuojančio be sustojimo tiek valandų. Budėjime dalyvavę ir nelietuviai, daugiausia broliai latviai. Rytė, saulė patekėjus, demonstrantų vis daugėjo. Atėjus 10 val. suskaičiuota daugiau kaip 250 jaunimo.

Budėjimo metu, susilaukta nemaža dėmesio iš amerikiečių. Piketuojantys buvo filmuojami televizijos kamerų, apklausinėjami radijo stočių korespondentų, aplankyti laikraščių reporterių. Iš praeivių kartais susilaukta ir neigiamų įvertinimų. Tačiau, paaiškinus demonstracijų priežastį bei reikalingumą ir padavus atsišaukimo lapą, vertintųjų nuomonė dažniausiai pasikeisdavo. Pastebėtina, jog ši akcija su-

ruošta be išimties vien tik jaunimo pastangomis. Veikta ŠALSS vadu. Finansinę paramą suteikusi Lietuvių Bendruomenės Chicago apygarda, 50 dolerių auka, ir visa eilė individualių aukotojų. Maistas ir kava taipgi suteikta asmeniškais iniciatyvos dėka. Pvz., vienas lietuvis pats perėjęs kelias lietuviškas užėigas, prašydamas aukų, nupirkęs šilto maisto ir pristatęs jį demonstruojantiems.

Daug galima dar rašyti, norint smulkiau nupasakoti jaunimo akciją Chicagoje Simo Kudirkos reikalui. Pavyzdžiui, kad ir dabar, rašant šį reportažą, jaunimas talkininkauja Margutyje kur pradėta nauja telegramų siuntimo tarnyba, šį kartą raginant Atstovų rūmų narį Wayne Hays testį toliau jo vadovaujama Simo Kudirkos tragedijos aplinkybių tyrinėjimą. Vienas faktas tačiau tikrai svarbus: lietuviškas jaunimas sujudo ir padarė, kas reikalinga, pats vienas be ilgų kalbų ar tarpusiuo ginčų, su dideliu entuziazmu ir greita orientacija.

● **Chicago Studentų ateitininkų draugovės susirinkimas** įvyks šio mėnesio 19 dieną (šiandien) pas Laimą Nainytę, 6801 S. Maplewood, 7 val. vak. Programoje dalyvaus Romas Sakadolskis, kuris pristatys įvykį, sukretusį pasaulį: SIMAS KUDIRKA — laisvės iškotojas. Vytautas Narutis pasidalins įspūdziais iš Šiaurės Amerikos Lietuvių studentų suvažiavimo.

● **Kviečiami ir studentai.** Chicago Ateitininkų sendraugių sąjunga rengia Naujų Metų sutikimą gruodžio mėn. 31 d., Surrey's Restorane, 10459 S. Western. Studentams bilietai su vakariene — \$8.00, be vakarienes, tik šokiams — \$4.00. Bilietus galima įsigyti pas Saulių Mikaliuką, 4428 S. Rockwell, tel.: FR 6-0559.

● **Chicago Studentų ateitininkų draugovės susirinkimas** įvyks šio mėnesio 19 dieną (šiandien) pas Laimą Nainytę, 6801 S. Maplewood, 7 val. vak. Programoje dalyvaus Romas Sakadolskis, kuris pristatys įvykį, sukretusį pasaulį: SIMAS KUDIRKA — laisvės iškotojas. Vytautas Narutis pasidalins įspūdziais iš Šiaurės Amerikos Lietuvių studentų suvažiavimo.

● **Kviečiami ir studentai.** Chicago Ateitininkų sendraugių sąjunga rengia Naujų Metų sutikimą gruodžio mėn. 31 d., Surrey's Restorane, 10459 S. Western. Studentams bilietai su vakariene — \$8.00, be vakarienes, tik šokiams — \$4.00. Bilietus galima įsigyti pas Saulių Mikaliuką, 4428 S. Rockwell, tel.: FR 6-0559.

● **Chicago Studentų ateitininkų draugovės susirinkimas** įvyks šio mėnesio 19 dieną (šiandien) pas Laimą Nainytę, 6801 S. Maplewood, 7 val. vak. Programoje dalyvaus Romas Sakadolskis, kuris pristatys įvykį, sukretusį pasaulį: SIMAS KUDIRKA — laisvės iškotojas. Vytautas Narutis pasidalins įspūdziais iš Šiaurės Amerikos Lietuvių studentų suvažiavimo.

● **Kviečiami ir studentai.** Chicago Ateitininkų sendraugių sąjunga rengia Naujų Metų sutikimą gruodžio mėn. 31 d., Surrey's Restorane, 10459 S. Western. Studentams bilietai su vakariene — \$8.00, be vakarienes, tik šokiams — \$4.00. Bilietus galima įsigyti pas Saulių Mikaliuką, 4428 S. Rockwell, tel.: FR 6-0559.

● **Chicago Studentų ateitininkų draugovės susirinkimas** įvyks šio mėnesio 19 dieną (šiandien) pas Laimą Nainytę, 6801 S. Maplewood, 7 val. vak. Programoje dalyvaus Romas Sakadolskis, kuris pristatys įvykį, sukretusį pasaulį: SIMAS KUDIRKA — laisvės iškotojas. Vytautas Narutis pasidalins įspūdziais iš Šiaurės Amerikos Lietuvių studentų suvažiavimo.

● **Chicago Studentų ateitininkų draugovės susirinkimas** įvyks šio mėnesio 19 dieną (šiandien) pas Laimą Nainytę, 6801 S. Maplewood, 7 val. vak. Programoje dalyvaus Romas Sakadolskis, kuris pristatys įvykį, sukretusį pasaulį: SIMAS KUDIRKA — laisvės iškotojas. Vytautas Narutis pasidalins įspūdziais iš Šiaurės Amerikos Lietuvių studentų suvažiavimo.

● **Chicago Studentų ateitininkų draugovės susirinkimas** įvyks šio mėnesio 19 dieną (šiandien) pas Laimą Nainytę, 6801 S. Maplewood, 7 val. vak. Programoje dalyvaus Romas Sakadolskis, kuris pristatys įvykį, sukretusį pasaulį: SIMAS KUDIRKA — laisvės iškotojas. Vytautas Narutis pasidalins įspūdziais iš Šiaurės Amerikos Lietuvių studentų suvažiavimo.

Studentiškoj Chicagoj

● **Akademių skaučių draugovė ir Korp!** Vytis Chicagoje ruošia šokius gruodžio mėn. 25 d., 8:00 val. vak., K. of C. salėje, 69 ir Ooakley. Bilietai: \$2.00. Bilietus galima įsigyti iš organizacijos narių.

● **Kviečiami ir studentai.** Chicago Ateitininkų sendraugių sąjunga rengia Naujų Metų sutikimą gruodžio mėn. 31 d., Surrey's Restorane, 10459 S. Western. Studentams bilietai su vakariene — \$8.00, be vakarienes, tik šokiams — \$4.00. Bilietus galima įsigyti pas Saulių Mikaliuką, 4428 S. Rockwell, tel.: FR 6-0559.

● **Chicago Studentų ateitininkų draugovės susirinkimas** įvyks šio mėnesio 19 dieną (šiandien) pas Laimą Nainytę, 6801 S. Maplewood, 7 val. vak. Programoje dalyvaus Romas Sakadolskis, kuris pristatys įvykį, sukretusį pasaulį: SIMAS KUDIRKA — laisvės iškotojas. Vytautas Narutis pasidalins įspūdziais iš Šiaurės Amerikos Lietuvių studentų suvažiavimo.

● **Kviečiami visus narius, kandidatus ir svečius** atsilankyti.

● **Satrijiečių gretos didėja.** Studentų ateitininkų Korp! Satrijos tradicinė metinė šventė įvyko gruodžio mėn. 13 d. Jaunimo centre, Chicagoje. Korporacijos spalvas — juostelės buvo iškeltos būriui kurybingo jaunimo, kurio skaičius šiemet siekė visą dešimtį.

Lenkiame Tau galvas

Simo Kudirkos nesėkmingas bandymas pasiekti laisvę ir pasilikti laisvėje yra ne pirmoji tautos sūnaus auka. Tačiau, tur būt, joks kitas lietuvis nesulaukė tiek dėmesio svetimtaučių tarpe. Simo Kudirkos tragedija iškėlė lietuvių tautos kančios ir Lietuvos valstybės okupacijos reikalus šio krašto gyventojams suprantamoje formoje — šiandieniniu įvykiu arčiau namų bei širdžių. Simas Kudirka savo tragišku žygiu daug padėjo Lietuvos reikalams... daugiau negu mes išeiviai esame pasiryžę pripažinti. Tai ironiški skambas, tačiau nepaneigiamas faktas. Lenkiame Tau galvas — jaunasis broli lietuvi !!!

Tariame aciū

● **Chicago's jaunimas ŠALSS** vardu dėkoja šioms asmenims už suteiktą paramą budėjimo ir demonstracijų dienomis: p. Civinskams (Terrai) už \$50.00, prof. Dr. Meškauskui už \$20.00, O. J. Gradinskams už \$20.00, S. L. Paulavičiams už \$10.00, K. G. Mustikiams už \$10.00, S. L. Keliams už \$10.00, prof. B. Vitkui už \$10.00, V. E. Ruokiams už \$10.00, M. Remienei už \$5.00.

● **Chicago's tautinių šokių grupė** Grandis, praleidusi Padėkos dienos savaitgalį Toronte, dėkoja torontiešikiams už nuosirdų ir šiltą lietuvišką priėmimą.

Jaunimas pirmasis demonstracijose Chicagoje, keliant viešumon lietuvių jūrininko Simo Kudirkos atidaviną rusams. Nuotr. V. Noreikos

PAGONIŠKOJI AUKA

ZIVILĖ BILAIŠYTĖ

(Migla užtemdo langus ir lašų saujas supila ratu)

Pasistatysiu tvorą, sukalsiu aukštą ažuolinę tvorą, kad tik plyšias galėčiau žvelgti ir matyti, kaip bėga iš isa vidurvakarių plokštuma.

(Pilka migla jau gūla laukuose)

Plačiai lentas sukalsiu medinėm vinimis, apvalinai surėsiu tvorą, ir kils melsvai raudonos liepsnos iš vidaus, kvėpės sakai ir liesis vynas aukai.

(Migla save apsupus, aplabinius suaudžia)

Mano tvora jau nežengiamo — be baimės imsiu liepsną į rankas.

Naujieji studentų ateitininkų Korp! Satrijos korporantai, gruodžio 13 d. korporacijos šventėje Jaunimo centre, Chicagoje, gavo Satrijos spalvas-juosteles. Pirmoje eilėje iš kairės į dešinę: Jolita Kisieliūtė, Danguolė Stončiūtė, Romas Alsauskaitė; antroje eilėje iš kairės į dešinę: Zivilė Bilaišytė, Bernadeta Bračiūtė, Marija Elvaitė ir Vytautas Staunevičius. Nuotraukoje trūksta taigpi spalvas gavusių Jūratės ir Kastytės žymantų. Nuotr. R. Šilkaičio

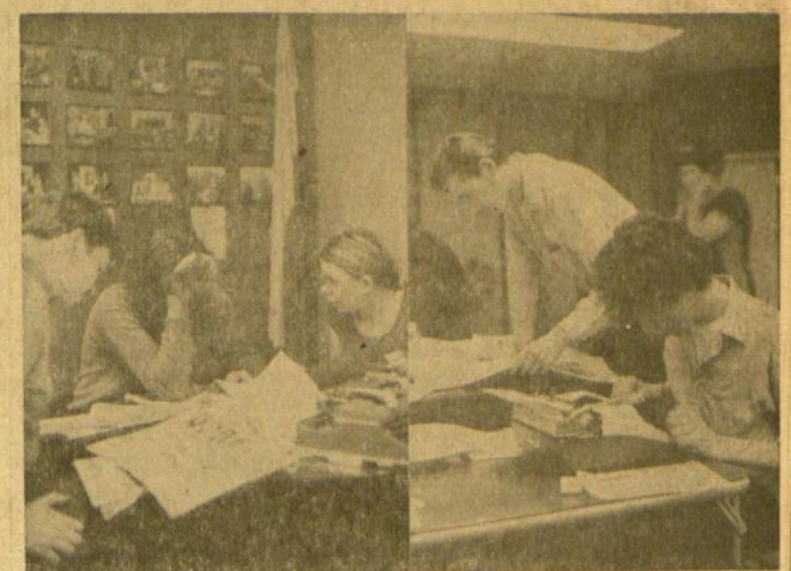
Mintys ir sugestijos ateičiai

Chicago's lietuvių jaunimo akcija, protestuojant prieš Simo Kudirkos išdavimą, yra iššaukusi eilę minčių, kurios gali būti labai reikšmingos ateities veiklai.

Jaunimo eilėse aiškiai jaučiama organizuotumo stoka. Nėra tokios organizacijos arba vietovės, kur daugumas jaunimo nuolat su savo entuziazmu pritaptų. Yra siūlymų formaliai įsteigti Šiaurės Amerikos Lietuvių studentų sąjungos skyrių Chicagoje arba Chicago's Lietuvių jaunimo federaciją arba klubą.

Taipgi kalbama apie įsteigimą vieneto, kuris galėtų efektyviai koordinuoti jaunimo politinę akciją. Toks vienetas turėtų sugebėti žaibo greitumu susisiekti su visu Chicago's lietuviškuoju jaunimu, su spaudos, radijo bei televizijos atstovais ir, nė minutės nedelsiant, suorganizuoti, suplanuoti reikiamus žygius.

rodė, jog yra būtina turėti gerą ryšį ir su kitų miestų lietuvišku jaunimu, taipgi ir su kitataučių jaunimu. Šį kartą neblogai bu-

Čikagiečiai lietuvių studentai darbynečio dienomis — ryšium su Simo Kudirkos išdavimu sovietams rašomi laišukai, slunčiamis telegramais. Nuotr. P. Petručio

vo palaikyti ryšiai tarp Chicago, New Yorko, Bostono, Clevelando, Los Angeles ir Bloomington (Indiana) aktyvaus jaunimo. Buvo pasikeista informacija, projektais ir bandyta kaip galima geriau koordinuoti visą bendrąją veiklą. Akcijos metu taipgi pastebėta komunikacijos stoka su latvių bei estų jaunimu. Todėl Chicagoje ir Clevelande po to jau įvyko pasitarimai su kitų Pabaltijų kraštų jaunimu. Čia paaiškėjo, jog noras kartu bendromis jėgomis dirbti nėra vien tik vienpusiškas.

Chicagoje dirbantysis jaunimas didžiausią užnugarį jaučia "Margutyje". Čia ne tik gaunama pati vėliausia informacija, bet taipgi sudaromos visos galimos sąlygos jaunimo veiklai. "Margučio" radijo vedėjui Petru Petručiui nuosirdi padėka.

● **Veikas ap'e etnines grupes** Amerikoje. Robertas A. Lonskas, East Tennessee valst. universiteto profesorius, drauge su Bret. W. Hawkins, Georgijos universiteto profesoriumi, surengė veiklą "The Ethnic Factor in American Politics". Veikalą išleido Charles E. Merrill leidykla, Columbus, Ohio. Knygoje įrodama, kad etninės grupės turi pastovesnio išsilykinimo žymų ir kad etninių grupių žmonės turi įtakos rinkimuose ir apskritai JAV politiniame gyvenime, kaip mėsų savivaldybėse taip ir valstybių politikoje. Knyga turi 196 psl.

● **Kastyčio Izokaičio**, Chicagoje gyvenančio žymaus lietuvių fotografo, keturi puslapiai menišky nuotraukų tilpo Chicago's dienraščio "Sun - Times" sekmadienio priede "Midwest Magazine" gruodžio 6 d. Penkiose savo nuotraukose K. Izokaitis ironiškai užgriebia šiandieninės Amerikos problemas.

TRUPUTĮ GERIAU

— Mano sužadėtinė atsisakė už mane tekėti. Man tai prilygta mirties sprendimui.

— Nenusimink. Geriau mirtis, negu amžinas kalėjimas.